

**PASSENDE BEOORDELING HERZIENING
STRUCTUURVISIE RO BELEID VEEHOUDERIJ**

PROVINCIE NOORD-BRABANT

9 september 2013
077231162:A - Definitief
B02012.000370.0100

Inhoud

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding	3
1.1.1	De herziening van de structuurvisie	3
1.1.2	Passende Beoordeling ten behoeven van de herziening van de structuurvisie	3
1.1.3	Doel van de Passende Beoordeling	5
1.2	Leeswijzer	5
2	Onderzochte alternatieven	7
2.1	Alternatieven en scenario's	7
2.2	Waarmee vergelijken?	9
2.3	Gehanteerde uitgangspunten	10
3	Mogelijke effecten	13
3.1	Inleiding	13
3.2	Ruimtebeslag	13
3.3	Directe aantasting	13
3.4	Versnippering	14
3.5	Verstoring (geluid en licht)	14
3.6	Verdroging	15
3.7	Vermesting en verzuring	16
3.7.1	Stikstofdepositie	16
3.7.2	Invloed op waterkwaliteit	17
3.8	Samenvatting	18
4	Beoordelingskader	21
4.1	Inleiding	21
4.2	Juridisch kader	21
4.3	Instandhoudingsdoelstellingen Natura 2000-gebieden	24
5	Effecten	27
5.1	Verandering van de stikstofdepositie	27
5.1.1	Stikstofdepositie op Nederlandse Natura 2000-gebieden	27
5.1.2	Stikstofdepositie op Belgische Natura 2000-gebieden	28
5.1.3	Stikstofdepositie op Beschermde Natuurmonumenten	29
5.2	Stikstofgevoeligheid aanwezige natuurwaarden	30
5.3	Huidige situatie en autonome ontwikkeling	33
6	Toetsing	37
6.1	Inleiding	37
6.2	Toetsing veranderingen stikstofdepositie	37
6.2.1	Toetsing Nederlandse Natura 2000-gebieden	37
6.2.2	Toetsing Belgische Natura 2000-gebieden	40
6.2.3	Toetsing Beschermde Natuurmonumenten	42
6.3	Cumulatieve effecten	44

7	Conclusies en aanbevelingen	45
7.1	Conclusies	45
7.2	Toets structuurvisie	47
7.3	Aanbevelingen	50
Bijlage 1	Wettelijk kader	53
Bijlage 2	Achtergrondinformatie stikstofdepositie	59
Bijlage 3	Afbeelding Natura 2000-gebieden	63
Bijlage 4	Uitgangspunten berekeningen stikstofdepositie	65
Bijlage 5	Literatuurlijst	69
Colofon.....		71

1 Inleiding

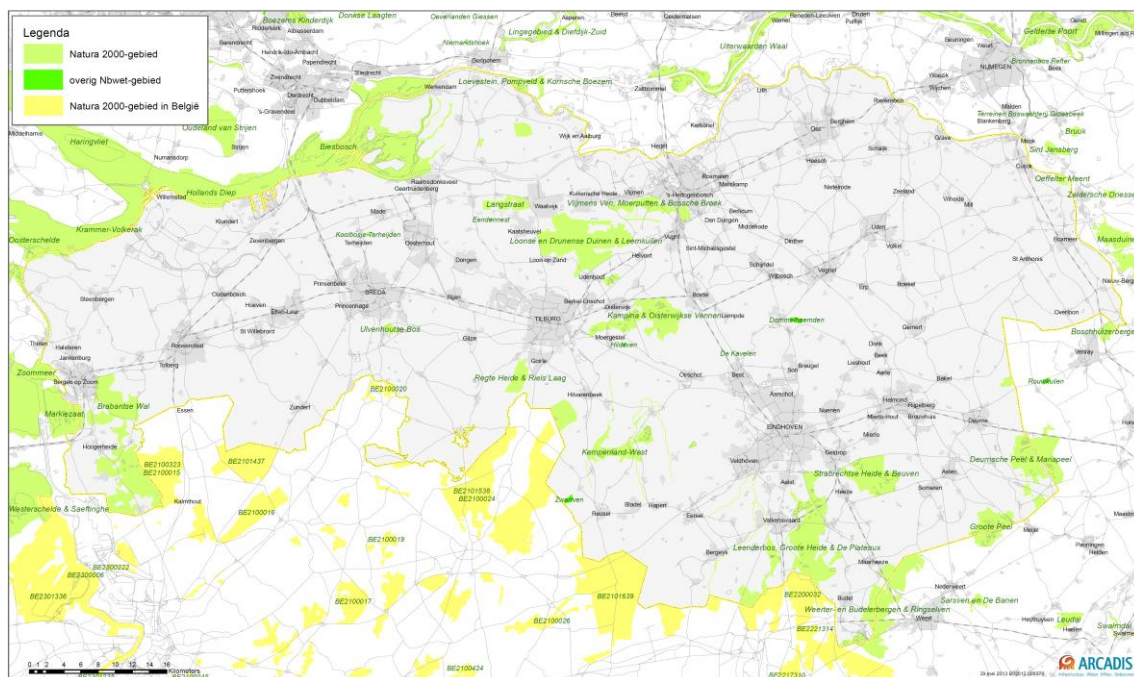
1.1 AANLEIDING

1.1.1 DE HERZIENING VAN DE STRUCTUURVISIE

De Provincie Noord-Brabant bereidt een wijziging van de Verordening Ruimte voor, die aansluit bij de koers voor het Brabantse landelijk gebied, zoals die is uiteengezet in het document “De transitie van het Stad en Platteland”. De strategie die in het voorgenoemde document uiteen is gezet, is mede gebaseerd op het rapport van de Commissie Van Doorn (Al het vlees duurzaam). Voor alle veehouderijen in Brabant is het uitgangspunt dat ontwikkelruimte verdiend moet worden met stappen in verduurzaming. Gedeputeerde Staten hebben inmiddels een uitwerking op hoofdlijnen van deze denklijn voorgelegd aan Provinciale Staten, die hiermee op 22 maart 2013 hebben ingestemd. Implementatie van de denklijn vraagt een aanpassing van de beleidskaders zoals neergelegd in de Structuurvisie ruimtelijke ordening, die op 1 oktober 2010 door Provinciale Staten is vastgesteld.

1.1.2 PASSENDE BEOORDELING TEN BEHOEVEN VAN DE HERZIENING VAN DE STRUCTUURVISIE

Voor de ontwikkelingen (veehouderij en mestverwerking) uit de herziening van de structuurvisie (verder in dit document structuurvisie genoemd) geldt dat uit voorliggende Passende Beoordeling moet blijken of significante effecten zijn uit te sluiten op Natura 2000-gebieden in Nederland en België (zie afbeelding 1 in combinatie met tabel 1).

Afbeelding 1 Natura 2000-gebieden in en in de omgeving van het plangebied. De afbeelding is ook op A3 formaat opgenomen in bijlage 3.

Tabel 1 Overzicht Belgische Natura 2000-gebieden.

Natura 2000 code	Natura 2000-gebied
BE2100015	Kalmthoutse Heide
BE2100024	Vennen, heiden en moerassen rond Turnhout
BE2100026	Valleigebied van de Kleine Nete met brongebieden, moerassen en heiden
BE2100045	Historische fortengordels van Antwerpen als vleermuizenhabitats
BE2200032	Hageven met Dommelvallei, Beverbeekse heide, Warmbeek en Wateringen
BE2100016	Klein en Groot Schietveld
BE2100020	Heesbossen, Vallei van Marke en Merkske en Ringven met valleigronden langs de Heerlese Loop
BE2300006	Schelde- en Durmeëstuarium van de Nederlandse grens tot Gent
BE2301336	Schorren en polders van de Beneden-Schelde
BE2101437	De Maatjes, Wuustwezelheide en Groot Schietveld
BE2101538	Arendonk, Merksplas, Oud-Turnhout, Ravels en Turnhout
BE2101639	De Ronde Put
BE2221314	Hamonterheide, Hageven, Buitenheide, Stamprooierbroek en Mariahof
BE2100323	Kalmthoutse Heide

Om in het kader van de structuurvisie duidelijkheid te krijgen over eventuele effecten van de aanpassing van de structuurvisie en om hier op te kunnen anticiperen, is deze Passende Beoordeling uitgevoerd. Het gaat daarbij om de toetsing van effecten als gevolg van ruimtebeslag, versnippering, directe aantasting, verstoring (geluid en licht), verdroging en vermeting & verzuring (stikstofdepositie). Deze toetsing sluit aan op het abstractieniveau van de (herziening van de) structuurvisie.

1.1.3 DOEL VAN DE PASSENDE BEOORDELING

De doelen van de Passende Beoordeling zijn als volgt:

- Toetsing en beoordeling van de (mogelijke) effecten op Natura 2000-gebieden conform respectievelijk artikel 19j en artikel 16 van de Natuurbeschermingswet 1998 voor de ontwikkelingen op het gebied van veehouderij en mestverwerking op het niveau van de structuurvisie. Daarbij wordt tevens invulling gegeven aan de wettelijke verplichting om ook gecumuleerde effecten van plannen en projecten te beschouwen. Dit bestaat uit een verkenning van de kans (het risico) dat het voorgenomen beleid binnen de randvoorwaarden van de Natuurbeschermingswet (niet) uitvoerbaar is. Daarbij worden de mogelijke effecten van verschillende planonderdelen getoetst en beoordeeld aan de specifieke instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000-gebieden, afhankelijk van de reikwijdte van de effecten en de gevoeligheid van de natuurwaarden.
- Nagaan voor welke onderdelen het noodzakelijk is om een aparte Passende Beoordeling uit te voeren. Deze Passende Beoordeling kan worden gezien als een risicoanalyse: voor welke activiteiten en voor welk type besluiten in vervolgfases (bestemmingsplan, omgevingsvergunning e.d.) er een noodzaak is om een nadere beoordeling uit te voeren. Ook is het mogelijk om voorwaarden te geven waaronder effecten bij voorbaat zijn uit te sluiten.
- Inzicht verschaffen in de gevoeligheid en normen voor stikstofdepositie van de Natura 2000-gebieden in en in de omgeving van het plangebied, Achtergrondinformatie over stikstofdepositie is opgenomen in bijlage 2.

De Passende Beoordeling wordt als bijlage opgenomen in het planMER ten behoeve van de structuurvisie. Het is belangrijk om bij het lezen van zowel het MER als de Passende Beoordeling dat het kader waaraan getoetst wordt, verschilt.

1.2 LEESWIJZER

In hoofdstuk 1 wordt de noodzaak en het doel van de Passende Beoordeling beschreven. In hoofdstuk 2 zijn de aanpassingen als gevolg van de structuurvisie beschreven. In hoofdstuk 3 worden de relevante effecten voor de Passende Beoordeling afgebakend. In hoofdstuk 4 komt het beoordelingskader vanuit de Natuurbeschermingswet 1998 aan de orde, zoals gehanteerd in de Passende Beoordeling (zie voor het relevante wettelijke kader bijlage 1). In hoofdstuk 5 is het effect beschreven waarna de beoordeling volgt in hoofdstuk 6. Afsluitend staan in hoofdstuk 7 de conclusies aan aanbevelingen. Bijlage 1 geeft het wettelijk kader van de Natuurbeschermingswet 1998 weer. Bijlage 2 geeft achtergrondinformatie over de stikstofdepositie. Bijlage 3 is een grote afbeelding van de Natura 2000-gebieden in Brabant en omgeving. Bijlage 4 geeft de uitgangspunten van de berekeningen van de stikstofdepositie. Bijlage 5 is de literatuurlijst van de Passende Beoordeling.

2

Onderzochte alternatieven

2.1 ALTERNATIEVEN EN SCENARIO'S

In voorliggende Passende Beoordeling zijn de alternatieven c.q. scenario's beoordeeld zoals deze zijn beschreven in hoofdstuk 4 en 5 (paragraaf 5.3) van het planMER. Deze beschrijving is ook hieronder weergegeven.

In het MER zijn er, vooruitlopend op de concrete invulling van de ontwerp Structuurvisie, de ontwerp Verordening ruimte en de invulling van de BZV, een aantal alternatieven c.q. scenario's geformuleerd, om een beeld te kunnen geven van de mogelijke ontwikkeling bij het handhaven van het vigerend beleid en bij het aanpassen van het beleid. In dit onderzoek is o.a. ingegaan op de effecten van een mogelijke ontwikkeling van de intensieve veehouderij en de grondgebonden veehouderij op de ammoniakbelasting van natuurgebieden.

In het MER zijn de volgende alternatieven (c.q. scenario's voor een mogelijke ontwikkeling van de veehouderij) met elkaar vergeleken:

- **Vigerend beleid trendmatig (VB-trend).** Kleine veehouderijen stoppen. Veehouderijen gelegen in gebieden met beperkingen (extensiveringsgebieden, kernen, dichtbij Natura2000 gebieden gelegen) stoppen of als ze groter zijn handhaven hun huidige omvang of groeien wel in dieren aantallen, maar niet met emissies. De overige grotere veehouderijen ontwikkelen zich tot het type zoals aangeduid in het advies van de commissie van Doorn een veehouderij van circa 300 nge (op een bouwblok van 1,5 hectare), binnen de ingeschatte milieuruimte op het gebied van geur. De economische omvang van de veehouderij als totaal groeit in dit scenario met 15-25% t.o.v. de vergunde dieren aantallen. Bestaande en nieuwe stallen voldoen aan de landelijke emissie-eisen (Besluit Huisvesting) en nieuwe stallen ook aan de eisen uit de provinciale Verordening Stikstof en Natura2000
- **Extra sturing trendmatig (ES-trend).** Qua ontwikkeling van de veehouderij als geheel (kleine bedrijven stoppen, grote bedrijven groeien, per saldo groei economische omvang veehouderij) gelijk als vigerend beleid trendmatig, maar met een aanpassing van het beleid. In gebieden met een hoge belasting/concentratie van geur (meer dan 20 Ou in het buitengebied) en fijn stof (achtergrondbelasting meer dan 25 $\mu\text{g}/\text{m}^3$) mag de groei van intensieve veehouderijen niet gepaard gaan met een verdere toename van de geurbelasting of fijn stofbelasting. In en rond de kernen van West-Brabant (niet-reconstructiegebied) is in dit scenario voor de intensieve veehouderij ook rekening gehouden met een gebied met beperkingen (fictief extensiveringsgebied rond kernen). In gebieden met relatief veel milieuruimte (ammoniak en geur) en waar er nu geen sprake is van een hogere milieubelasting, groeien die bedrijven die nu al een omvang hebben van de voorbeeldbedrijven uit het advies van de commissie van Doorn (300 nge) in dit alternatief door tot een omvang van maximaal 500 nge, mits dit mogelijk is binnen de ingeschatte milieuruimte. Dit om zo een vergelijkbare omvang van de veestapel bij het trendmatig alternatief vigerend beleid te bereiken

Naast deze twee beleidsalternatieven zijn ook de effecten van een verdere groei van de veestapel en die van een krimp van de veestapel onderzocht, in de vorm van extra alternatieven (c.q. scenario's):

- **Vigerend beleid –alleen groei (VB alleen groei).** Een groeiscenario, uitgaande van het vigerende beleid. In dit scenario is alleen uitgegaan van bedrijven die groeien of, in gebieden met beperkingen (extensiveringsgebieden), bedrijven die “blijven”. In dit groeiscenario is dus geen rekening gehouden met het stoppen van kleinere veehouderijen. De economische omvang van de veehouderij groeit dan met 50 tot 75% ten opzichte van de nu vergunde economische omvang.¹
- **Krimp-referentie.** Een scenario die er van uitgaat dat de ruimte die er nu nog is binnen de vigerende milieuvergunningen en meldingen (verschil tussen vergunde dieren aantallen, BVB-bestand en gemelde dieren aantallen in de CBS-tellingen) niet wordt benut. Dat verschil is, rekening houdend met functionele de leegstand die in de emissiefactoren is verwerkt, voor Noord-Brabant als geheel circa 25%. De economische omvang van de veehouderij “krimpt” dan met circa 25% ten opzichte van de nu vergunde economische omvang, of anders geformuleerd: de latente ruimte in de vergunde rechten wordt niet benut. De stallen van de bedrijven voldoen in dit scenario aan het Besluit Huisvesting. Dit scenario is daarom ook aan te duiden als de referentie voor het MER waarmee de alternatieven die uitgaan van het opvullen van de latent vergunde rechten en groei/krimp of alleen groei van veehouderijen mee vergeleken kunnen worden
- **Vergund-CBS-correctie.** In het kader van de Natuurbeschermingswet (beoordeling effecten op Natura 2000) is er sprake van een andere referentie, te weten de vergunde rechten gecorrigeerd op basis van de CBS-tellingen. Maar zonder rekening te houden met het Besluit Huisvesting. Deze extra referentie, vergund met CBS-correctie, is daarom ook opgenomen in de analyses.

Daarnaast is er in het onderzoek naar de effecten op de stikstofbelasting op Natura2000-gebieden nog gevarieerd met de mate waarin de emissies moeten of kunnen worden beperkt door toepassing van emissiearme stallen of luchtwassers:

- Rekening houdend met de emissie-eisen voor bestaande stallen zoals opgenomen in het landelijk besluit Huisvesting en de eisen die voor nieuwe stallen gelden op basis van de Verordening Stikstof en Natura 2000 van de Provincie Noord-Brabant (de bestaande eisen t.a.v. emissiereductie), zoals ook hiervoor aangeduid
- Uitgaande van de toepassing van die stalsystemen die de emissies van (vooral ammoniak) nog verder reduceren, ook voor bestaande stallen. Hierbij is uitgegaan van stalsystemen die nu al beschikbaar en vergunbaar zijn. Dit gaat dus verder dan de nu geldende emissiereductie-eisen. Dit is aangeduid als een zogenaamde best-case invulling

¹ De ontwerp Structuurvisie / Verordening ruimte sluit een dergelijke groeiscenario niet uit. In theorie is zelf een nog grotere groei van de veestapel op grond van de maximale mogelijkheden uit de ontwerp Structuurvisie / ontwerp Verordening mogelijk. Dit omdat omschakeling naar veehouderij in principe mogelijk is. Het aantal omschakelingen is niet beperkt. Het in beeld brengen van een dergelijk extreem scenario (maximale groei bestaande locaties en omschakeling op een niet gelimiteerd aantal) voegt geen bruikbare informatie toe die van belang is voor de besluitvorming en is daarom niet opgenomen in het planMER. Het wel in beeld gebrachte groeiscenario geeft voldoende informatie over effecten die zouden kunnen optreden bij een sterke groei van de veestapel in Noord-Brabant. Wel is in deze Passende Beoordeling ingegaan op de betekenis van de benutting van de maximale planologische ruimte voor de vraag of significant negatieve effecten kunnen worden uitgesloten.

Naast het beschrijven van mogelijke effecten van de veehouderijen (intensieve veehouderijen en grondgebonden veehouderijen, zie hoofdstuk 5 en 6 van het planMER), is in deze Passende Beoordeling ook ingegaan op de effecten van mestverwerking (hoofdstuk 7 van het planMER).

2.2 WAARMEE VERGELIJKEN?

De milieueffecten van de huidige situatie plus de autonome ontwikkeling vormen gezamenlijk de referentiesituatie voor het MER, waarmee het voorkeursalternatief vergeleken moeten worden. Met name voor ruimtelijke plannen als structuurvisies en bestemmingsplannen buitengebied is het soms lastig om te bepalen welke elementen nu behoren tot de referentiesituatie en welke tot het voornemen.

Toegesplitst op de milieueffecten van de veehouderij is de referentiesituatie opgebouwd uit:

- bouwvlakken en vergunningen voor de veehouderijen, voor zover die feitelijk zijn ingevuld;
- bouwvlakken en vergunningen die nog niet (volledig) zijn ingevuld, maar wel op korte termijn worden ingevuld;
- ontwikkelingen in de veehouderij op basis van andere reeds genomen besluiten (de zogenaamde autonome ontwikkeling), zoals de AMvB-Huisvesting die eisen stelt aan de stalsystemen (maximale emissies per dier) die worden toegepast.

Het is lastig te bepalen welk deel van de vergunde ruimte (= milieuvergunningen dan wel vallend onder een AMvB ingevolge de Wet milieubeheer, hierna tezamen aangeduid als vergunningen) die nu nog niet is gerealiseerd op korte termijn (bijvoorbeeld binnen drie jaar) wel zal zijn gerealiseerd. De vergunningen van veehouderijen worden systematisch door gemeenten en provincie geregistreerd; informatie over concrete initiatieven of plannen om te investeren (of juist niet) is veel minder goed toegankelijk.

Een aanpak die daarom vaak wordt gehanteerd is als volgt:

- Op basis van de vergunde rechten van de veehouderijen wordt de (vergunde) milieubelasting in beeld gebracht. Dus de milieubelasting op basis van de vergunde stalsystemen en het vergunde aantal dieren (Huidige situatie vergund, HS-vergund).
- Uitgaande van de normen (maximale emissie per dierplaats) uit de AMvB-Huisvesting wordt geschat hoe de milieubelasting zich ontwikkelt indien het nu vergunde aantal dieren is gehuisvest in stallen volgens die maximale emissiewaarden. Dus het huidig vergunde aantal dieren en de emissie per dier voldoet aan de eisen uit dit besluit. (Huidige situatie vergund + AMvB-Huisvesting, HS+AMVB);
- Uitgaande van de CBS landbouwtellingen is op provincieniveau een inschatting gemaakt van het verschil tussen het vergunde aantal dierplaatsen (milieuvergunningen) en de opgave van het daadwerkelijk aantal dieren dat gemiddeld aanwezig is (CBS mei-tellingen). Voor Noord-Brabant bedraagt dat verschil circa 25%.
- De milieubelasting op basis van de huidige vergunde situatie (Huidige situatie vergund) en op basis van de AMvB-Huisvesting (Huidige situatie vergund + AMvB-Huisvesting) kan met dat verschil worden “gecorrigeerd” om ten behoeve van de effectvergelijking het voorkeursalternatief te kunnen vergelijken met de referentiesituatie (Huidige situatie vergund + AMvB-Huisvesting + CBS-correctie veestapel) en met een inschatting van de huidige milieubelasting (Huidige situatie + CBS-correctie veestapel).

Hieronder worden de verschillende situaties nader toegelicht:

- **Huidige situatie vergund (HS-vergund)**
Hiermee wordt inzichtelijk wat de milieubelasting is van de aanwezige veehouderijen binnen de verleende vergunningen. De basis hiervoor zijn dus de dieraantallen en stallen op basis van de verleende vergunningen. Dit is niet de formele referentie voor het MER, maar is voor vele beleidsanalyses een belangrijk vergelijkingsbasis. Daarom is in deze bouwsteen ook ingegaan op de vergelijking met de huidige vergunde situatie.
- **Huidige situatie + CBS-correctie veestapel (HS-vergund+CBS)**
Dit beschrijft de huidige situatie zoals de veehouderijen momenteel feitelijk in bedrijf zijn. Voor dit scenario is gebruik gemaakt van procentuele verschil tussen de vergunde rechten en werkelijk aanwezige dieren van 25%. Dit is tevens de referentie voor de Natuurbeschermingswet en daarmee van belang voor de conclusies in deze Passende Beoordeling.
- **Huidige situatie vergund + AMvB-Huisvesting (HS-vergund+AMVB)**
De autonome situatie is gelijk aan de huidige situatie vergund echter wordt hierbij uitgegaan van de verplichting dat alle stallen voldoen aan het AMvB-Huisvesting.
- **Huidige situatie vergund + AMvB-Huisvesting + CBS-correctie veestapel (referentie/krimp).** Gelijk als de huidige situatie CBS, maar er wordt hierbij uitgegaan van de verplichting dat alle stallen voldoen aan de AMvB-Huisvesting. Dit is de formele referentiesituatie voor het MER (en dus niet voor de Natuurbeschermingswet) en in het planMER ook aangeduid als referentie/krimp.
 - De economische omvang van de veehouderij “krimpt” dan met circa 25% ten opzichte van de nu vergunde economische omvang (de basis voor de meeste berekeningen voor de huidige situatie), of anders geformuleerd: de latente ruimte in de vergunde rechten wordt niet benut.
 - Dit scenario is de formele referentie voor het planMER waarmee de alternatieven die uitgaan van het opvullen van de latent vergunde rechten en groei/krimp (VB-trend en ES-trend) of alleen groei van veehouderijen (VB alleen groei) mee vergeleken kunnen worden

2.3 GEHANTEERDE UITGANGSPUNTEN

In bijlage 4 is beschreven hoe de alternatieven die in paragraaf 2.1 zijn beschreven modelmatig zijn vertaald. Daarnaast zijn de volgende uitgangspunten zijn gehanteerd voor het opstellen van deze Passende Beoordeling:

- Het studiegebied bestaat uit de Nederlandse en Belgische Natura 2000-gebieden binnen 5 kilometer van Noord-Brabant. Dit is vanuit praktische overwegingen gedaan. Juridisch gezien zijn alle gebieden waar een toename op mogelijk is van belang, maar gekozen is om hier alleen gebieden in Noord-Brabant en 5 kilometer in de omtrek te nemen. Wanneer deze keuze conclusies heeft voor de conclusies, dan wordt dit vermeld.
- Ook bestaat het studiegebied uit de Beschermde Natuurmonumenten binnen 5 kilometer van Noord-Brabant. In tegenstelling tot Natura 2000-gebieden zijn voor Beschermde Natuurmonumenten geen habitattypen aangewezen. Aan de hand van de gestelde doelen moet beoordeeld worden of deze met de voorziene ontwikkeling nog gehaald worden.
- De structuurvisie gaat uit van een hoog abstractieniveau. Beoordelingen in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 richten zich in deze Passende Beoordeling voornamelijk op habitattypen. Ook de effecten op Habitatrichtlijn- en Vogelrichtlijnsoorten zijn van belang. Ten aanzien van deze laatste twee zijn ook de effecten van de stikstofdepositie van belang, maar vanwege het hoge abstractieniveau is gekozen om deze niet specifiek te behandelen. Daar waar deze soorten aanleiding geven, worden ze echter in de beoordeling wel genoemd.
- Voor wat betreft de referentiesituatie voor deze Passende Beoordeling is uitgegaan van de Huidige situatie vergund + CBS-correctie. De Huidige situatie vergund + CBS-correctie vormt een benadering van de “werkelijke situatie” en is vooral van belang vanuit het juridisch kader.

- Voor achtergronddeposities zijn gegevens gebruikt uit jaren die zo dicht mogelijk liggen bij de jaartallen die voor het MER relevant zijn
- De berekeningen van de stikstofdeposities zijn uitgevoerd met het rekenmodel OPS-Pro 4.3.
- De stikstofdepositie vanuit veehouderijen wordt vooral veroorzaakt door NH_3 . De uitstoot van NO_x van veehouderijen is verwaarloosbaar vergeleken met de uitstoot van NH_3 . Om die reden is bij de berekeningen alleen uitgegaan van uitstoot van NH_3 .

3

Mogelijke effecten

3.1 INLEIDING

De voorziene ontwikkelingen in structuurvisie leiden mogelijk tot effecten op beschermde natuurgebieden in Nederland en België. Hieronder zijn mogelijke effecten opgenomen en is uitgewerkt in hoeverre deze relevant zijn voor Natura 2000-gebieden. Wanneer een mogelijk effect relevant is, dan is een nadere uitwerking van het effect op de instandhouding doelstellingen nodig. Dit wordt gedaan aan de hand van het onderzoeksgebied, wat afhankelijk is van de reikwijdte van het relevante effect.

In de volgende beoordeling is op basis van de veranderingen in de structuurvisie bekeken of een mogelijk effect van toepassing is. Wanneer een effect niet is meegenomen in de Passende Beoordeling, betekent dit niet in alle gevallen dat het effect niet relevant is. Sommige effecten zijn in de Passende Beoordeling echter niet op uit te werken op het hoge abstractieniveau. Als gevolg is het nodig om voorwaarden aan ontwikkelingen, om daarmee effecten op beschermde natuurgebieden te voorkomen. Indien niet aan de voorwaarden wordt voldaan, is het noodzakelijk om aanvullende effectbeoordelingen te maken.

3.2 RUIMTEBESLAG

Ruimtebeslag treedt op wanneer initiatieven voorzien zijn binnen de grenzen van beschermde natuurgebieden. Dit is bij de alternatieven niet aan de orde. Dit effect wordt in de verdere beoordeling niet meegenomen.

3.3 DIRECTE AANTASTING

Dieren en planten kunnen tijdens de bouwwerkzaamheden van initiatieven onopzettelijke worden gedood of groeiplaatsen of leefgebieden vernietigd. Ook kunnen diersoorten verstoord worden door visuele hinder (menselijke aanwezigheid), zowel bij de bouwwerkzaamheden als in de gebruiksfase. De effecten tijdens de bouwwerkzaamheden worden echter gemitigeerd doordat er eventueel vooraf een Flora- en faunawetvergunning is aangevraagd en doordat er eventueel specifieke maatregelen (onder andere ecologisch werkprotocol) zijn getroffen². Aangezien het onopzettelijke doden van dieren en planten en verstoring door visuele hinder zowel bij de bouwwerkzaamheden als daarna wordt gemitigeerd, is dit effect in de verdere beoordeling niet meegenomen.

² Alle soorten die onder de Habitatrichtlijn vallen, zijn ook beschermd onder de Flora- en faunawet.

Voor Vogelrichtlijnsoorten lijkt het beschermingskader van de Flora- en faunawet vooral te gelden voor broedende vogels van de Vogelrichtlijn. Vooral ganzen ondervinden hier mogelijk nadeel van (foerageren bijvoorbeeld buiten het Natura 2000-gebied). Het is belangrijk bij beoordelingen dat hier rekening mee wordt gehouden.

3.4 VERSNIPPERING

Versnippering treedt op wanneer initiatieven beschermde natuurgebieden doorsnijden en daarmee populaties van een soort of habitatype ruimtelijk van elkaar scheiden. Barrièrewerking kan de bewegingsvrijheid van soorten beperken, waardoor deelpopulaties van elkaar geïsoleerd raken of bepaalde functionele gebieden niet meer bereikt kunnen worden. Hierdoor lopen de betrokken (deel)populaties het risico te verzwakken en eventueel lokaal uit te sterven. Binnen Natura 2000-gebieden zijn geen initiatieven voorzien. Alle initiatieven vinden plaats in de omgeving van bestaande structuren (o.a. veehouderijen). Aangezien voor geen van de scenario's versnipperende structuren gepland zijn tussen of in Natura 2000-gebieden, is dit effect in de verdere beoordeling niet meegenomen.

3.5 VERSTORING (GELUID EN LICHT)

Ontwikkelingen nabij Natura 2000-gebieden kunnen leiden tot verstoring van kwalificerende soorten door geluid en licht. Verstoring door geluid en licht is te verwachten op het moment dat initiatieven in of aan de rand van Natura 2000-gebied plaatsvinden. Verstoring door geluid vindt plaats vanwege directe geluidhinder door ventilatoren, laden en lossen en dergelijke en indirecte geluidhinder door verkeersbewegingen (zoals vrachtauto's). Verstoring door licht vindt voornamelijk plaats door de melkveehouderij vanwege de open stallen. In tabel 2 is het aantal bedrijven > 70 nge (Nederlandse Grootte-Eenheid)³ gelegen binnen 250 meter van een Natura 2000-gebied weergegeven.

Tabel 2 Bedrijven > 70 nge gelegen binnen 250 meter van een Natura 2000-gebied en Beschermde Natuurmonument.

Type	Natura 2000-gebieden	Beschermde Natuurmonument	Natura 2000-gebieden België
Varkens	24	0	0
Pluimvee	4	0	0
Kalveren	2	0	1
Geiten	4	0	0
Nertsen	3	0	0
Melk-/ov. rundvee	122	2	4
Paarden	18	0	0
Overig	0	0	0
Gemengd	7	0	0

Uit de tabel blijkt dat slechts een zeer beperkt deel, 1,5%, van de veehouderijen > 70 nge in de Provincie Noord-Brabant is gelegen binnen 250 meter van de Natura 2000-gebieden. De mogelijkheden nabij Natura 2000-gebieden zijn voor vooral intensieve veehouderijen veelal beperkt vanwege de ligging in extensiveringsgebied. Voor elk bedrijf (ook op grotere afstand dan 250 meter!) geldt echter dat een toename van verstoring mogelijk leidt tot effecten. De structuurvisie biedt voor bedrijven wel mogelijkheden voor uitbreiding, alleen het detailniveau van de structuurvisie geeft geen inzicht in de daadwerkelijke veranderingen, waardoor veranderingen in lucht en geluid niet te toetsen zijn. Het is belangrijk om voor nadere invulling van vervolgprocedures, zoals bestemmingsplannen buitengebied of omgevingsvergunningen, voorwaarden mee te geven c.q. randvoorwaarden te stellen met betrekking tot het tegengaan van verstoring door licht en geluid. Door het stellen van voorwaarden aan de een ontwikkeling, zijn effecten bij voorbaat te voorkomen. Vooralsnog zijn deze effecten in de verdere beoordeling niet meegenomen.

³ Dit zijn bedrijven waarvan aannemelijk is dat deze blijven bestaan en mogelijk kunnen groeien. Van kleinere bedrijven wordt voorzien dat deze niet groeien of op termijn krimpen of stoppen.

3.6 VERDROGING

Nieuwe initiatieven op het gebied van veehouderij en mestverwerking kunnen mogelijk leiden tot een toename van de watervraag. Indien er sprake is van het onttrekken van grondwater om aan deze vraag te voldoen, kan een verdroging van omliggende natuurgebieden optreden.

In een groot aantal beschermde natuurgebieden is er in de huidige situatie sprake van verdroging. Bijvoorbeeld in Natura 2000-gebied Kempenland-West waar de vochtige alluviale bossen langs de beken zijn verruigd en er sprake is van verdroging. Ook de Mispeleindse en Neterselse Heide in Natura 2000-gebied Kempenland-West zijn verdroogd (daling zomergrondwaterstand). Verder heeft bijvoorbeeld de vochtige heide, blauwgrasland en galigaanmoeras in het Natura 2000-gebied Kampina & Oisterwijkse vennen te maken met verdroging. Samenvattend kan gesteld worden dat in een groot aantal Natura 2000-gebieden grond- en oppervlaktewatergevoelige habitattypen te kampen hebben met verdroging. Een toename van verdroging door de initiatieven uit de structuurvisie kan leiden tot significante negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van deze Natura 2000-gebieden.

Een deel van de Natura 2000-gebieden wordt ook aangeduid als Natte Natuurparel inclusief beschermingszone. De Natte Natuurparels zijn de belangrijkste en meest waardevolle grondwaterafhankelijke natuurgebieden in Noord-Brabant. Het zijn hydrologisch gevoelige gebieden die vanwege specifieke omstandigheden van bodem en water hoge natuurwaarden vertegenwoordigen. Grote delen van deze gebieden zijn gevoelig voor veranderingen in de waterhuishouding.

Het beschermingsbeleid voorziet erin dat binnen Natte Natuurparels en beschermde gebieden geen waterhuishoudkundige ingrepen mogen plaatsvinden, tenzij deze expliciet zijn gericht op het verbeteren van de condities voor de natuur. Daarnaast is een zone van ongeveer 250 meter rondom een Natte Natuurparel aangegeven in de Verordening Waterhuishouding met als doel om ingrepen die onomkeerbare negatieve gevolgen voor de waterhuishouding hebben, te weren. De provincie staat hierin geen nieuwe grondwateronttrekkingen toe. De waterschappen hebben in hun Keur beschermende maatregelen aangegeven gericht op het bovenste grondwater. Ook in de Verordening ruimte van de provincie Noord-Brabant zijn deze beschermingszones opgenomen. In de Natte Natuurparels en de beschermingszones (deze zijn in de Verordening ruimte Noord-Brabant gecombineerd en opgenomen als 'attentiegebieden EHS') gelden beperkingen in de vorm van een aanlegvergunningstelsel voor activiteiten die de grondwaterstand negatief kunnen beïnvloeden, zoals drainage en diepploegen. De begrenzingen van de Natte Natuurparels is samen met de beschermde gebieden waterhuishouding en attentiegebieden opgenomen in Bijlage III van de Verordening water Noord-Brabant.

Voor grondwateronttrekking ten behoeve van beregening en bronbemaling is het waterschap vergunningverlener. Er is een meldingsplicht voor alle grondwateronttrekkingen voor/van beregening met een pompcapaciteit tot 10 m³/uur en vergunningstraject boven de 10 m³/uur. In de vorm van een algemeen stelsel van regels wordt elke onttrekker van grondwater verplicht zo efficiënt mogelijk om te gaan met het gebruik van grondwater voor bijvoorbeeld beregening.

Binnen de natuurgebieden en de bufferzones (beschermingsgebieden c.q. attentiegebieden) worden alleen vergunningen voor extra onttrekkingen verleend indien de onttrekking geen negatief hydrologisch effect op verdrogingsgevoelige natuur heeft, dan wel indien deze negatieve effecten door compenserende maatregelen worden voorkomen. Voor onttrekkingen die vallen binnen het werkingsgebied van de Natuurbeschermingswet wordt de grondwatervergunning verleend indien wordt voldaan aan de voorwaarden voor het verkrijgen van een vergunning in het kader van deze wet.

Nieuwe of grootschalige onttrekkingen (vanaf 10 m³/uur) in de beschermingszones zijn op grond van de provinciale verordening water uitgesloten. Kleinschalige onttrekkingen niet, daarvoor geldt een meldingsplicht. Kleinschalige onttrekkingen (tot 10 m³/uur) hebben een beperkte afstand (welke aanzienlijk kleiner is dan de beschermingszone van 250 meter voor Natte Natuurparels) waarover een verlagend effect optreedt. Eventuele onderlinge beïnvloeding is niet of nauwelijks te verwachten waar de initiatieven onderling op grotere afstanden zijn gelegen.

Mogelijke effecten ten gevolge van een toename van bebouwing en terreinverharding kunnen worden voorkomen door waterneutraal te bouwen (realisatie van infiltratie- of bergingsvoorzieningen).

Aangezien significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van de Natura 2000-gebieden, veroorzaakt door verdroging, niet voorzien zijn binnen de huidige regelingen, is dit effect in de verdere beoordeling niet meegenomen.

3.7 VERMESTING EN VERZURING

3.7.1 STIKSTOFDEPOSITIE

Een verandering van de stikstofdepositie leidt mogelijk tot effecten. In het bijzonder een toename van de stikstofdepositie in al overbelaste situaties, leidt tot negatieve effecten door verzuring en vermessing van ecosystemen. Het volgende tekstkader geeft informatie over deze effecten. Als het systeem stikstof niet goed kan omzetten zodat het weer verdwijnt of vast komt te liggen, dan is het mogelijk dat stikstof in het systeem cumuleert.

Effecten van stikstofdepositie

Stikstof is een essentiële voedingsstof voor planten. In natuurgebieden wordt de plantengroei normaal gesproken beperkt door stikstof. Hierdoor zijn voor soorten van schrale condities (die zeldzamer zijn dan voedselrijke condities) groeiplaatsen aanwezig in natuurgebieden. Stikstof neemt in deze gebieden echter toe als gevolg van stikstofdepositie, dit leidt tot vermessing. Dit heeft tot gevolg dat snelgroeiende stikstof minnende planten de concurrentiestrijd winnen van de zeldzame (gewenste) plantensoorten van schrale omstandigheden.

De verandering in concurrentie ligt voor verzuring anders. Daar waar bij vermessing sommige soorten sneller van stikstof kunnen profiteren, gaat het bij verzuring om tolerantie voor verzuring. Sommige planten kunnen verzuring beter verdragen dan andere soorten. Onder verzuring wordt ook het verlies aan buffercapaciteit voor zuur gerekend. Dit is de capaciteit van de bodem of basenrijk grondwater om de toevoer van verzurende stoffen te neutraliseren. Zolang de bodem nog voldoende buffercapaciteit bezit, ondervinden planten geen hinder van verzuring (Planbureau voor de Leefomgeving, 2008).

Het veranderen van de vegetaties heeft mogelijk effect op voorkomende soorten, die afhankelijk zijn van de vegetatiesamenstelling. Dergelijke veranderingen leiden tot een kwaliteitsverlies of zelfs het verdwijnen van aanwezige habitattypen.

Veehouderijen hebben invloed op de stikstofdepositie in de omgeving. Hierbij gaat het niet alleen om de aanwezigheid van vee, maar ook om de verwerking van de mest en het gebruik van luchtwassystemen. Hieronder wordt nader uitgewerkt welke onderdelen wel en niet in de effect beoordeling worden meegenomen.

Veehouderij

Ontwikkelingen op het gebied van veehouderij leiden mogelijk tot een toename van stikstofdepositie. Deze effecten zijn te modelleren en de scenario's in de structuurvisie geven ook voldoende inzicht om dit te kunnen doen. De effecten van stikstofdepositie als gevolg van de aanwezigheid van vee en transportbewegingen gerelateerd aan deze bedrijfsvoering zijn in de nadere beoordeling wel meegenomen.

Niet alleen door mest van het aanwezige vee is het mogelijk dat de depositie van stikstof toeneemt, maar ook door een toename van de verkeersintensiteit die samenhangt met de ontwikkelingen, zijn veranderingen mogelijk.

De effecten van eventuele toename van het (vracht)verkeer door ontwikkelingen van veehouderijen zijn niet meegenomen. Dit omdat een eventuele toename zowel ruimtelijk gezien (verspreid over vele locaties in het buitengebied) als in tijd gezien (vrachtverkeer verspreid over de ochtend, middag en avondperiode) zal plaatsvinden. Vanwege die spreiding van verkeerseffecten zijn effecten op dit abstractieniveau niet te duiden.

Mestverwerking

Stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden

Mestverwerking- en vergisting kunnen betekenen dat de mest sneller dan nu wordt afgevoerd van bedrijven, zodat de verblijftijd van mest op bedrijven minder wordt. Daarmee kan de emissie van ammoniak van de bedrijven afnemen, maar toenemen bij de installaties voor mestverwerken en – vergisten, ook als met luchtwassers een groot deel van de emissie wordt gereduceerd. Het effect van stikstofdepositie op natuurgebieden is op het abstractieniveau van voorliggende Passende Beoordeling niet in te schatten. Het is niet bekend hoe de ruimtelijke verdeling van installaties ten opzichte van Natura 2000-gebieden zal zijn.

Negatieve effecten zijn vooral te verwachten bij een (sterke) groei van de veestapel. Een sterke groei leidt tot een sterke toename van de \benodigde verwerkingscapaciteit. Het detailniveau van de structuurvisie is echter niet voldoende om uitspraken te doen over de hoeveelheden mest die op specifieke locaties verwerkt worden. Aangezien op het abstractieniveau van voorliggende Passende Beoordeling het effect van stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden als gevolg van mestverwerking niet is in te schatten is dit effect in de verdere beoordeling niet meegenomen.

3.7.2 INVLOED OP WATERKWALITEIT

Veehouderijen

Er is geen directe relatie tussen de ontwikkeling van de veehouderij en de kwaliteit van de bodem, het grondwater en het oppervlaktewater. Meer of minder vee in bepaalde gebieden leidt in principe niet tot effecten op de waterkwaliteit via de bemesting van landbouwgrond omdat bedrijven niet meer mogen bemesten dan de normen in de Meststoffenwet. En gegeven het nu al grote Brabantse mestoverschot (af te voeren naar buiten de provincie) zal de wettelijke bemestingsruimte nu al (nagenoeg) maximaal benut worden. Wel kan een toename of een regionale concentratie van intensieve veehouderijen tot meer druk op de mestmarkt leiden. Dit leidt wellicht tot toename van het risico op illegale lozingen van mest op het oppervlaktewater.

Een vergelijkbaar risico, dus bij het niet naleven van de regelgeving, kan aan de orde zijn bij de periodiek lozen van spuiwater: verzadigd water dat is gebruikt in luchtwassers van intensieve veehouderijen. Spuiwater van chemisch luchtwassers zij aangewezen als meststof. Uitmijden op het land valt onder de regels van de Meststoffenwetgeving (niet meer stikstof en fosfaat per ha per jaar dan de wettelijk normen). Bij een biologische luchtwasser ontstaat veel meer spuiwater dan bij een chemische luchtwasser (vijf tot 25 keer zoveel). In de situatie van 1 januari 2013 tot mei 2013 werd verondersteld dat dit spuiwater geen bemestende waarde heeft en werd daardoor niet meer opgenomen in bijlage Aa. Inmiddels is dit weer aangepast. Bij een goede naleving van de regels zijn er geen knelpunten te verwachten. Wel kan een toename of een regionale concentratie van intensieve veehouderijen wellicht leiden tot een toename van het risico op illegale lozingen van spuiwater. Dit risico zal vooral optreden bij een sterke toename van de veestapel.

In deze Passende Beoordeling is uitgegaan van het naleven van de regels en zijn eventuele effecten door illegale lozingen *niet meegenomen*.

Mestverwerking

Bij lozing van effluent vanuit mestverwerkingsinstallaties heeft mestverwerking een negatieve invloed op de oppervlaktewaterkwaliteit. In mestverwerkingsinstallaties vindt eerst een scheiding van de dikke (vaste) fractie en de dunne (waterige) fractie plaats. De dunne fractie wordt vaak verder gezuiverd en als effluent geloosd op oppervlaktewater. Daarvoor gelden in Noord-Brabant beleidsregels.⁴ Kern van de beleidsregels is dat het waterschap lozingen vergunt, onder voorwaarde dat de juiste eindzuivering wordt toegepast (omgekeerde osmose) én de goede werking van die techniek is geborgd. Het effluent kan dan nog zo veel stikstof bevatten dat het stikstofgehalte van het ontvangende oppervlaktewater tot 10% toeneemt. Regionaal kan als gevolg van lozingen van alle mestverwerkers samen het stikstofgehalte van het regionale oppervlaktewater met enkele procenten toenemen.

Op het niveau van de structuurvisie is dit echter niet te toetsen, omdat de hoeveelheden mest en de verwerkingslocaties niet bekend zijn. Aangezien op het abstractieniveau van voorliggende Passende Beoordeling het effect op de waterkwaliteit binnen Natura 2000-gebieden als gevolg van mestverwerking niet is in te schatten is dit effect in de verdere beoordeling *niet meegenomen*.

3.8 SAMENVATTING

In onderstaande tabel is een samenvatting van dit hoofdstuk opgenomen.

Uit de tabel blijkt dat de mogelijke effecten in drie categorieën zijn onderverdeeld:

- Mogelijke effecten zijn uitgesloten. Hierbij gaat het om ruimtebeslag, directe aantasting, versnippering en verdroging en effecten van verkeer van- en naar veehouderijen.
- Mogelijke effecten zijn niet uitgesloten, maar de structuurvisie geeft niet voldoende inzicht om het effect te kunnen toetsen. Het is van belang om in vervolgpcedures, zoals omgevingsvergunningen of bestemmingsplannen, mogelijke effecten in beeld te brengen en daar waar nodig randvoorwaarden te stellen. Of om via die randvoorwaarden negatieve effecten te kunnen uitsluiten. Het gaat hierbij om verstoring door licht en geluid en om vermesting & verzuring als gevolg van mestverwerking (inclusief effecten door verkeer).
- Mogelijke effecten zijn mogelijk, in dit rapport wordt hier nog een nadere uitwerking aan gegeven. Het gaat hierbij om vermesting & verzuring (stikstofdepositie) als gevolg van de veehouderijen zelf.

⁴ Op 18 december 2012 heeft het Dagelijks Bestuur van Waterschap Aa en Maas de beleidsregels vastgesteld voor lozingen vanuit mestverwerkingsinstallaties. Deze beleidsregels zijn gemaakt in samenwerking met het Waterschap De Dommel, Waterschap Brabantse Delta, Waterschap Peel en Maasvallei, Waterschap Rijn en IJssel, Rijkswaterstaat, Provincie Noord-Brabant, GGD en ZLTO.

Tabel 3 Samenvattende tabel met daarin het mogelijke effect.

Mogelijk effect	Effect mogelijk op Natura 2000?	Vervolg
Ruimtebeslag	Nee	Geen.
Directe aantasting	Nee	Geen.
Versnippering	Nee	Geen.
Verstoring (geluid en licht)	Ja	Geluid: voor verstoring als gevolg van geluid zijn voor toekomstige ontwikkelingen de volgende grenzen aan te houden. Toenames van 42 en 47 dB(A) voor respectievelijk bos- en open gebied hebben effecten op broedende vogels. Wanneer een ontwikkeling leidt tot een geluidsniveau van meer dan 42 dB(A) binnen Natura 2000, dan is het nodig om een beoordeling van het effect te maken.
		Licht: de 0,1 lux contour wordt algemeen geaccepteerd als een waarde waar beneden geen significante effecten optreden op planten- of diersoorten. Deze algemeen geaccepteerde norm die wordt gehanteerd bij de toepassing van de Natuurbeschermingswet, dus voor Natura 2000-gebieden, wijkt af van de normen voor hinder vanuit sportveldverlichting en terreinverlichting die door de Nederlandse Stichting Voor Verlichtingskunde (NSVV) zijn opgesteld. Wanneer waarden van verlichting in natuurgebieden als gevolg van een ontwikkeling onder de 0,1 lux blijven, zijn effecten uitgesloten. Anders is het noodzakelijk om een beoordeling van het effect te maken.
Verdroging	Nee, niet onder huidig beleid	Geen,
Vermesting en verzuring	Ja	Veehouderijen: Met behulp van modellering wordt een inschatting van de verandering van de stikstofdepositie gemaakt. Dit is verder uitgewerkt in de volgende hoofdstukken van de Passende Beoordeling.
		Mestverwerking: effecten zijn bij voorbaat uit te sluiten als 1) Stikstofdeposities niet leiden tot overbelaste situaties of plaatsvinden op al overbelaste situaties in Natura 2000-gebieden; 2) Stikstof in het oppervlakte- en/of grondwater niet toeneemt in het Natura 2000-gebied. Als niet aan één of beide voorwaarden kan worden voldaan, moet een aanvullende beoordeling van effecten worden gemaakt.

4

Beoordelingskader

4.1 INLEIDING

Dit hoofdstuk geeft het beoordelingskader van de Passende Beoordeling. Eerst wordt de juridische afbakening gegeven. Wat is een effect, wanneer is dit significant en welke juridische randvoorwaarden gelden? Vervolgens worden de instandhoudingsdoelstellingen van de Natura 2000-gebieden in het onderzoeksgebied gegeven. Dit zijn de waarden waaraan getoetst moet worden.

Uit voorgaande hoofdstukken blijkt dat de stikstofdepositie als gevolg van de veehouderij en bijbehorende transportbewegingen verder te toetsen is op structuurvisieniveau. Andere effecten zijn uitgesloten, of zijn onder voorwaarden uit te sluiten.

4.2 JURIDISCH KADER

Effect en significant effect

De voorziene ontwikkeling leidt tot een verandering van stikstofdepositie binnen beschermde natuurgebieden. Dit hoofdstuk geeft het juridische kader voor de toetsing van de effecten van de toename van depositie, zie voor meer informatie over het wettelijk kader van de Natuurbeschermingswet 1998 bijlage 1. Dit hoofdstuk geeft daarmee de randvoorwaarden om in het volgende hoofdstuk de veranderingen van de stikstofdepositie nader te beschouwen. Aan de hand van de beoordelingscriteria die hieronder beschreven staan, stellen we voor het plan vast of de optredende effecten mogelijk significant zijn. De definities van aantasting en significantie van effecten (zie onderstaande tekstkaders) vormen het uitgangspunt voor het beoordelingskader.

DE LEIDRAAD BEPALING SIGNIFICANTIE

De Leidraad bepaling Significantie⁵ (versie 27 mei 2010) van het Steunpunt Natura 2000 haakt aan bij de definitie die de Europese Commissie aan het begrip significantie heeft gegeven en werkt deze verder uit. Van belang daarbij is de volgende passage uit de Leidraad: "Hoewel algemene, objectieve kaders een bepaalde mate van duidelijkheid kunnen bieden, moet worden beseft dat de toepassing een gebiedsspecifiek karakter zal blijven houden: gekozen is immers voor een bescherming op het niveau van een Natura 2000-gebied".

In de Leidraad wordt de volgende definitie van significantie met nuancering gegeven:

Definitie: indien als gevolg van een ingreep de toekomstige oppervlakte habitat of leefgebied, aantal van een soort dan wel kwaliteit van een habitat lager zal worden dan zoals bedoeld in de instandhoudingsdoelstelling, dan kan sprake zijn van significante gevolgen.

⁵ Te vinden op: <http://www.natura2000.nl/pages/significantie.aspx>

Nuancering: Dit kan in ieder geval anders liggen indien:

- de afname minder dan de minimumoppervlakte⁶ van het habitatype is, er is dan per definitie geen sprake van een meetbare afname;
- wanneer het effect opvangen kan worden in de natuurlijke fluctuaties, door de veerkracht van het gebied;
- in geval van specifieke bijzonderheden en milieukenmerken.

Daarnaast moeten de kwantitatieve instandhoudingsdoelstellingen niet als een absolute norm worden gezien, waarvan nooit kan worden afgeweken. Indien een activiteit tot gevolg heeft dat het na te streven aantal van een soort afneemt, vormt dit weliswaar een belangrijke graadmeter voor het al dan niet significant zijn van de effecten van die activiteit. Echter, de specifieke kenmerken van de activiteit, dan wel de specifieke omstandigheden van het gebied kunnen maken dat ondanks de afname er toch geen sprake is van mogelijke significante gevolgen. Maatwerk op gebiedsniveau kan dus tot een andere conclusie leiden.

Referentie verandering stikstofdepositie

Voor plannen en voor projecten gelden binnen de Natuurbeschermingswet 1998 verschillende juridische kaders (art. 19j voor plannen en art. 19d voor projecten). De structuurvisie is een plan en dat betekent dat een toetsing plaatsvindt in het kader van artikel 19j. Toetsing aan dit artikel betekent dat de verandering van de stikstofdepositie met de huidige situatie relevant is (en niet de situatie ten tijde van de aanwijzing van het Natura 2000-gebied).

Daarnaast is het noodzakelijk om een vergelijking te maken met de autonome ontwikkeling. Als gevolg van generiek beleid en implementatie van steeds schonere technieken neemt de stikstofdepositie als gevolg van verkeer af. Deze autonome afname kan niet zonder meer opgesoupeerd worden door andere ontwikkelingen. Daarom is het van belang om te weten of het initiatief leidt tot een verminderde afname. Als gevolg van een verminderde afname is het mogelijk dat de gunstige effecten voor Natura 2000-gebieden als gevolg van de afname van stikstof minder snel doorzetten als verwacht. In dat geval is het nog steeds mogelijk dat de instandhoudingsdoelstellingen van kwalificerende waarden in gevaar komen.

Kort voor het opstellen van deze passende beoordeling en van het MER voor de Structuurvisie is er een wetwijziging in werking getreden inzake de Natuurbeschermingswet. Het gewijzigde artikel 19kd biedt een 'nieuw' juridisch verdedigbare redeneerlijn om ten opzichte van de feitelijk bestaande situatie in de nieuwe bestemmingsplannen uitbreidingsmogelijkheden toe te kennen, voor zover die al waren opgenomen in de vigerende plannen. Wanneer die planologische mogelijkheden uit de voorheen geldende bestemmingsplannen in het nieuwe plan opnieuw worden herbestemd zou er dan voor wat betreft het stikstofaspect geen sprake zijn van significante gevolgen als bedoeld in artikel 19j lid 2 Natuurbeschermingswet. Onder vigueur van artikel 19kd 'nieuw' behoeft een Passende Beoordeling uit hoofde van artikel 19j lid 2 Natuurbeschermingswet in dat geval niet te worden opgesteld voor wat betreft het stikstofaspect. Over de interpretatie van dit gewijzigde artikel is echter nog onduidelijkheid, zo blijkt onder andere ook uit de brief van de Commissie voor de m.e.r. van 29 april 2013 (zie website Commissie MER). Vooralsnog wordt uitgegaan dat de verandering van de stikstofdepositie van belang is en dat de veehouderijen vigerende vergunningen hebben.

⁶ Hiermee wordt de kleinste karteereenheid bedoeld.

Hoe moet de SVRO 2014 worden getoetst aan de Natuurbeschermingswet?

Op 25 april 2013 is een wijziging van artikel 19kd van de Natuurbeschermingswet 1998 in werking getreden. Deze wijziging gaf de indruk dat er sprake zou zijn van een verandering van de referentie waaraan ruimtelijke plannen getoetst moeten worden aan de Natuurbeschermingswet, namelijk een toetsing ten opzichte van een eerder vastgesteld plan en geen toetsing aan de bestaande situatie. Vanwege de interpretatieruimte die het gewijzigde artikel biedt, heeft de Commissie m.e.r. aan de betrokken bewindspersonen om een nadere interpretatie van het artikel gevraagd. Op 2 juli 2013 heeft de staatssecretaris van EZ een reactie gestuurd naar aanleiding van de vragen van de Commissie m.e.r. In de brief geeft de staatssecretaris aan dat er inhoudelijk niks verandert ten opzichte van de situatie zonder gewijzigd artikel 19kd, maar dat met de wetswijziging plansaldering formeel is geregeld. Dit betekent dat voor de effectbeoordeling van stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden als referentiesituatie uitgegaan moet worden van de huidige feitelijke – legale – situatie.

Inmiddels heeft het kabinet besloten artikel 19kd geheel te laten vervallen. Dit is voorgesteld in het wetsvoorstel tot wijziging van de Natuurbeschermingswet 1998 (programmatische aanpak stikstof) dat op 19 juni 2013 bij de Tweede Kamer is ingediend (Kamerstukken II 2012/2013,33669). Voor zover artikel 19kd ziet op vergunningverlening voor projecten, komt het volgens dit wetsvoorstel geen functie meer toe zodra de Programmatische Aanpak Stikstof in werking treedt. Bij de invoering van de PAS (voorzien in 2014) ontstaat er dus mogelijk een nieuwe situatie, die van belang kan zijn voor de vaststelling van de SVRO 2014 en de Verordening ruimte 2014.

Juridische toetsing

Uit de hierna volgende toetsing zal moeten blijken of ten gevolge van de structuurvisie een aantasting van de natuurlijke waarden bestaat. En zo ja, of die aantasting ook significante gevolgen heeft voor de instandhoudingsdoelstellingen en/of een wezenlijke aantasting van de beschermde natuurwaarden inhoudt. Een dergelijke aantasting is bij voorbaat uitgesloten indien het enige mogelijke natuureffect van de ontwikkeling, zijnde stikstofdepositie, geheel wordt gesaldeerd met de mitigerende maatregelen die in de structuurvisie zijn ingebracht. In dat geval zijn aantasting van natuurwaarden en mogelijke significante gevolgen bij voorbaat uitgesloten.

Beschermde Natuurmonumenten

Voor Beschermde Natuurmonumenten geldt een vergelijkbaar beoordelingskader als hierboven is beschreven. Wanneer significante effecten voorzien is in tegenstelling tot Natura 2000-gebieden echter geen ADC-toetsing vereist. Voor meer informatie verwijzen wij naar Bijlage 1.

4.3 INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN NATURA 2000-GEBIEDEN

In onderstaande tabellen zijn de habitattypen opgenomen van de Natura 2000-gebieden in Nederland en België die significante effecten kunnen ondervinden door de ontwikkelingen uit de structuurvisie. Voor de Nederlandse Natura 2000-gebieden is per habitatype tevens de doelstelling weergegeven.

De habitaatsoorten waarvoor de Habitatrichtlijngebieden zijn aangewezen en de broedvogels en niet-broedvogels waarvoor de Vogelrichtlijngebieden zijn aangewezen, zijn niet opgenomen in onderstaande tabellen. Voor deze informatie wordt verwezen naar de (concept) besluiten zoals gepubliceerd op de website van het ministerie van EZ.

Tabel 4 Instandhoudingdoelstellingen Natura 2000-gebieden in Noord-Brabant. Deze gegevens vormen de basis voor Tabel 11, in die tabel zijn ook Natura 2000-gebieden in een straal van 5 kilometer buiten Noord-Brabant opgenomen.

Rood = uitbreiding oppervlakte/omvang en verbetering van kwaliteit.

Oranje = uitbreiding oppervlakte/omvang en behoud kwaliteit.

Geel = behoud oppervlakte/omvang en verbetering kwaliteit.

Groen = behoud oppervlakte/omvang en kwaliteit.

Niet gearceerd = geen doelstelling.

Habitattype	Biesbosch	Brabantse Wal	Boschhuizerbergen	Deurnsche Peel & Mariapeel	Groote Peel	Harinavliet	Hollands diep	Kampina & Oisterwijkse vennen	Kempenland-West	Krammer-Volkerak	Loevestein, Pompeveld & Kornsche Boezem	Langstraat	Loonse en Drunense duinen & Leemkuilen	Leenderbos, Grote heide & De Plateaux	Markiezaat	Oeffelter Meent	Regte Heide & Riels Laag	Strabrechtse Heide & Beuven	Ulvenhoutse Bos	Vliemans Ven, Moerputten & Bossche Broek	Weerter- en Budelerbergen & Rinsalven	Zoommeer	
H1310A										X					Geen habitattype								
H1310B										X													
H1330A						X				X													
H1330B						X																	
H2190B										X													
H2310		X	X					X	X				X	X				X	X				
H2330		X	X					X					X	X					X				
H3110								X											X				
H3130		X	X					X	X				X	X				X	X			X	
H3140												X								X			
H3150											X												
H3160		X						X	X					X				X	X				
H3260A									X					X									
H3260B	X																						
H3270	X					X	X				X												
H4010A		X						X	X					X				X	X				
H4030		X		X	X			X	X					X				X	X				
H5130			X											X									
Geen habitattype																							
Geen habitattype																							

Habitattype	Biesbosch	Brabantse Wal	Boschhuizerbergen	Deurnsche Peel & Mariapeel	Groote Peel	Harinrvliet	Hollands diep	Kampina & Oisterwijkse vennen	Kempenland-West	Krammer-Volkerak	Loevestein, Pompeveld & Kornsche Boezem	Landstraat	Loonse en Drunense duinen & Leemkuilen	Leenderbos, Grote heide & De Plateaux	Markiezeaat	Oeffelter Meent	Rechte Heide & Riels Laag	Strabrechtse Heide & Beuven	Ulvenhoutse Bos	Vlijmens Ven, Moerpotten & Bossche Broek	Weert- en Budelerbergen & Ringselven	Zoommeer
H6120	X									X						X						
H6410								X	X			X	X							X		
H6430A	X																					
H6430B	X					X	X			X												
H6510A	X										X			X		X				X		
H6510B	X																			X		
H7110A				X																		
H7110B								X						X								
H7120				X	X																	
H7140A												X							X			
H7140B												X										
H7150								X	X					X			X					
H7210								X						X							X	
H7230												X										
H9120																			X			
H9160A													X					X				
H9190								X					X									
H91D0														X							X	
H91E0A	X					X	X			X	X											
H91E0B	X					X	X			X												
H91EOC								X	X				X	X			X	X	X			

Tabel 5 Instandhoudingdoelstellingen Belgische Natura 2000-gebieden (binnen 5 kilometer van de Provincie Noord-Brabant).

Habitattype	Kalmhoutse heide	Vennen, heiden en moerassen rond Turnhout	Valleigebied van de Kleine Nete met brongebieden, moerassen en heiden	Historische fortengordels van Antwerpen als vleermuizenhabitats	Hageven met Dommelvallei, Beverbeekse heide, Warmbeek en Wateringen	Klein en Groot Schietveld	Heesbossen, Vallei van Marke en Merkske en Ringven met valleigebieden langs de Heerlese Loop	Schelde- en Durmeestuaria van de Nederlandse grens tot Gent	Schorren en polders van de Beneden-Schelde	De Maatjes, Wuustwezelheide en Groot Schietveld	Arendonk, Merksplas, Oud-Turnhout, Ravels en Turnhout	De Ronde Put	Hamonterheide, Hageven, Buitenheide, Stamprooierbroek en Mariahof	Kalmthoutse Heide
H1130								X						
H1310								X						
H1318				X										
H1320								X						
H1321				X										
H1330								X						
H2310	X	X			X	X	X	X						
H2330	X	X	X		X	X	X	X						
H3110	X	X	X		X	X								
H3130	X	X	X		X	X								
H3150		X						X						
H3260			X											
H4010	X	X	X		X	X								
H4030	X	X	X		X	X	X							
H6230		X	X											
H6410								X						
H6430			X					X						
H6510					X		X	X						
H7140		X	X											
H7150	X	X	X		X	X	X							
H7210			X		X									
H7230			X											
H9160		X						X						
H9190		X					X							
H91E0		X	X		X	X		X						

Geen habitattype

5

Effecten

5.1 VERANDERING VAN DE STIKSTOFDEPOSITIE

De beschrijving in dit hoofdstuk beperkt zich tot de effecten van stikstofdepositie, omdat andere effecten in de voorgaande analyse al zijn afgevallen.

Om een inschatting te maken van de verwachte ontwikkeling van de veehouderijen en de gevolgen daarvan voor de verwachte veranderingen van de stikstofdepositie, zijn modelberekeningen uitgevoerd. De uitgangspunten van de modelberekeningen zijn beschreven in hoofdstuk 2 en in Bijlage 4.

5.1.1 STIKSTOFDEPOSITIE OP NEDERLANDSE NATURA 2000-GEBIEDEN

Tabel 6 geeft voor de referentiesituatie en de scenario's de minimale, maximale en gemiddelde waarden van stikstofdeposities per Nederlands Natura 2000-gebied in het invloedsgebied weer. Dit betreft de totale depositie van stikstof als gevolg van stalemissies vanuit het plangebied.

Tabel 6 De stikstofdepositiewaarden (in mol N/(ha×jr)) voor de referentiesituatie en alternatieven op verschillende Nederlandse Natura 2000-gebieden.

Min.: Minimaal; de waarde van de cel die de laagste waarde heeft binnen het rekenkundige grid.

Max: Maximaal; de waarde van de cel die de hoogste waarde heeft binnen het rekenkundige grid.

Gem: Gemiddeld; het gemiddelde van de waarden van alle cellen binnen het rekenkundige grid.

Beschermingsgebieden Natuurbeschermingswet 1998	Huidige situatie + CBS- correctie veestapel (referentiesituatie)			Alternatief vigerend beleid trendmatig			Alternatief extra sturing trendmatig			Alternatief vigerend beleid worst-case			Best-case alternatief vigerend beleid trendmatig			Best-case alternatief vigerend beleid worst- case		
	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem
Biesbosch	37	267	79	41	259	90	41	258	89	59	706	130	19	206	42	30	251	68
Boschhuizer-bergen	156	312	263	171	341	287	166	331	278	215	431	362	67	132	111	94	187	157
Brabantse Wal	26	836	102	29	1083	110	29	1081	109	40	1240	165	13	316	52	20	428	90
Bruuk	175	189	186	191	207	203	188	203	200	245	265	261	75	81	80	109	117	116
Deurnsche Peel & Mariapeel	150	1106	299	166	1286	331	161	1259	321	214	1507	431	64	498	129	93	634	191
Groote Peel	110	764	203	125	971	231	120	936	221	160	1174	302	47	385	89	68	557	132
Haringvliet	19	44	23	21	48	25	21	48	25	29	66	35	9	21	11	14	32	17

Beschermingsgebieden Natuurbeschermingswet 1998	Huidige situatie + CBS- correctie veestapel (referentiesituatie)			Alternatief vigerend beleid trendmatig			Alternatief extra sturing trendmatig			Alternatief vigerend beleid worst-case			Best-case alternatief vigerend beleid trendmatig			Best-case alternatief vigerend beleid worst-case		
	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem
Hollands Diep	23	412	46	25	366	50	25	365	49	35	417	69	11	120	21	17	154	34
Kampina & Oisterwijkse Vennen	176	941	422	200	1055	475	195	1030	462	267	1594	642	83	484	202	125	830	307
Kempenland-West	121	1268	376	135	1322	411	131	1308	397	179	1916	551	57	656	175	83	953	263
Krammer-Volkerak	14	144	27	16	156	29	15	155	29	22	712	42	7	68	13	11	325	21
Langstraat	116	439	180	134	505	209	133	499	207	206	964	345	67	248	106	114	587	198
Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	65	1175	260	72	1273	274	71	1259	268	98	1646	384	30	398	115	46	633	180
Lingegebied & Diefdijk-Zuid	52	109	73	59	125	83	58	122	81	84	183	120	27	59	39	44	97	63
Loevestein, Pompeveld & Kornsche Boezem	63	357	140	72	446	166	71	443	164	106	759	266	34	279	88	57	486	155
Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	137	756	332	156	786	360	154	778	351	234	1145	530	74	358	168	125	594	278
Maasduinen	125	767	244	137	847	268	134	835	263	175	1089	342	54	338	105	77	487	151
Markiezaat	13	87	24	15	88	27	14	88	26	20	199	37	6	42	11	10	113	18
Oeffelter Meent	196	447	232	211	485	250	208	478	246	273	639	329	84	196	101	121	289	148
Oosterschelde	11	104	15	12	58	17	12	58	17	17	82	23	5	27	7	8	42	11
Oudeland van Strijen	48	48	48	53	53	53	52	52	52	74	74	74	23	23	23	36	36	36
Regte Heide & Riels Laag	144	790	246	169	833	287	163	812	276	221	1159	381	71	424	122	102	614	179
Sint Jansberg	198	432	334	217	473	367	213	466	362	279	605	471	86	187	145	124	271	209
Strabrechtse Heide & Beuven	134	598	217	144	671	237	140	647	230	194	848	314	58	245	94	87	355	140
Uiterwaarden Waal	76	291	111	85	326	125	83	321	122	117	444	168	38	145	55	58	220	82
Ulvenhoutse Bos	135	471	282	143	576	334	142	571	331	220	803	469	69	287	161	109	435	248
Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	132	731	239	146	804	261	142	786	256	204	1111	379	66	358	128	103	555	205
Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	56	595	178	62	662	197	60	640	189	82	878	260	25	260	77	37	387	116
Westerschelde & Saeftinghe	11	37	14	12	42	16	12	42	15	16	56	21	5	18	7	8	27	10
Zeldersche Driessen	140	263	229	152	287	249	149	282	245	195	366	318	60	112	98	86	161	140
Zoommeer	13	56	18	14	64	20	14	64	20	20	92	28	6	30	9	10	48	14

5.1.2 STIKSTOFDEPOSITIE OP BELGISCHE NATURA 2000-GEBIEDEN

Tabel 7 geeft voor de referentiesituatie en de scenario's de minimale, maximale en gemiddelde waarden van stikstofdeposities per Belgische Natura 2000-gebied in het invloedsgebied weer. Dit betreft de totale depositie van stikstof als gevolg van stalemissies vanuit het plangebied.

Tabel 7 De stikstofdepositiewaardes (in mol N/(ha×jr)) voor de referentiesituatie en alternatieven op verschillende Belgische Natura 2000-gebieden.

Min.: Minimaal; de waarde van de cel die de laagste waarde heeft binnen het rekenkundige grid.

Max: Maximaal; de waarde van de cel die de hoogste waarde heeft binnen het rekenkundige grid.

Gem: Gemiddeld; het gemiddelde van de waarden van alle cellen binnen het rekenkundige grid.

Beschermingsgebieden Natuurbeschermingswet 1998	Huidige situatie + CBS- correctie veestapel (referentiesituatie)			Alternatief vigerend beleid trendmatig			Alternatief extra sturing trendmatig			Alternatief vigerend beleid worst-case			Best-case alternatief vigerend beleid trendmatig			Best-case alternatief vigerend beleid worst- case		
	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem
Hageven met Dommelvallei, Beverbeekse heide, Warmbeek en Wateringen	65	349	187	72	389	205	71	386	200	98	508	279	30	194	84	46	254	130
Heesbossen, Vallei van Marke en Merkske en Ringven met valleigronden langs	49	164	98	57	190	114	56	189	113	77	261	155	24	82	49	37	129	75
Historische fortengordels van Antwerpen als vleermuizen-habitats	33	65	51	38	74	57	37	74	57	51	102	79	16	32	25	25	50	39
Kalmthoutse Heide	26	103	78	29	114	88	29	114	88	40	163	125	13	52	40	20	85	64
Klein en Groot Schietveld	54	82	69	61	93	78	61	93	78	85	129	108	26	41	34	41	64	53
Schelde- en Durme-estuarium van de Nederlandse grens tot Gent	11	51	31	13	58	36	13	58	35	17	77	48	5	24	15	8	36	23
Valleigebied van de Kleine Nete met brongebieden, moerassen en heiden	92	248	146	104	287	165	100	284	161	136	390	218	41	118	66	60	181	99
Vennen, heiden en moerassen rond Turnhout	62	296	111	70	335	125	69	314	121	93	423	162	28	133	49	42	192	71
Arendonk, Merksplas, Oud-Turnhout, Ravels en Turnhout	64	1297	128	73	1224	143	71	1210	138	97	1619	187	29	285	56	44	496	82
De Maatjes, Wuustwezelheide en Groot Schietveld	49	127	69	57	150	80	60	163	82	79	255	113	24	75	35	39	140	56
De Ronde Put	94	309	139	104	342	154	100	326	149	136	433	202	41	128	61	58	199	90
Hamonterheide, Hageven, Buitenheide, Stampprooierbroek en Mariahof	45	349	137	49	389	148	48	386	144	65	532	201	20	194	60	30	254	92
Kalmthoutse Heide	26	103	77	29	114	87	29	114	86	40	163	123	13	52	39	20	85	63
Schorren en polders van de Beneden-Schelde	11	61	37	13	69	42	13	68	41	17	94	56	5	30	18	8	46	27

5.1.3 STIKSTOFDEPOSITIE OP BESCHERMDE NATUURMONUMENTEN

Tabel 8 geeft voor de referentiesituatie en de scenario's de minimale, maximale en gemiddelde waarden van stikstofdeposities per Belgische Natura 2000-gebied in het invloedsgebied weer. Dit betreft de totale depositie van stikstof als gevolg van stalemissies vanuit het plangebied.

Tabel 8 De stikstofdepositiewaardes (in mol N/(ha×jr)) voor de referentiesituatie en alternatieven op verschillende Beschermde Natuurmonumenten.

Min.: Minimaal; de waarde van de cel die de laagste waarde heeft binnen het rekenkundige grid.

Max: Maximaal; de waarde van de cel die de hoogste waarde heeft binnen het rekenkundige grid.

Gem: Gemiddeld; het gemiddelde van de waarden van alle cellen binnen het rekenkundige grid.

Beschermingsgebieden Natuurbeschermingswet 1998	Huidige situatie + CBS- correctie veestapel (referentiesituatie)			Alternatief vigerend beleid trendmatig			Alternatief extra sturing trendmatig			Alternatief vigerend beleid worst-case			Best-case alternatief vigerend beleid trendmatig			Best-case alternatief vigerend beleid worst- case		
	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem
Dommelbeemden	324	726	426	359	777	463	341	729	435	465	1030	609	147	289	181	212	437	269
Eendennest	236	275	255	292	358	325	290	356	323	481	565	523	156	208	182	288	348	318
Hildsven	330	439	414	372	499	470	363	483	456	494	645	611	163	211	200	241	306	291
Kavelen	485	647	578	574	738	668	564	710	647	723	941	847	238	288	267	339	423	387
Kooibosje Terheijden	131	131	131	157	157	157	155	155	155	225	225	225	74	74	74	118	118	118
Niemandshoek	40	47	46	45	53	52	44	52	51	65	76	75	21	24	24	33	39	39
Rouwkuilen	208	309	276	224	334	298	216	322	286	286	424	378	83	125	111	120	178	159
Terreinen Boswachterij Groesbeek	239	373	288	263	410	317	258	402	311	337	524	405	104	162	125	150	233	180
Zwartven	117	389	195	117	389	195	112	350	182	156	513	259	45	141	72	71	240	119

5.2 STIKSTOFGEVOELIGHEID AANWEZIGE NATUURWAARDEN

Bij stikstofdepositie gaat het om vermestende en verzurende depositie. Met de huidige gegevens is het niet mogelijk een onderscheid te maken tussen vermestende en verzurende depositie (Van Dobben & Van Hinsberg, 2008; Van Dobben *et al.*, 2012). In de bepaling van de kritische depositiewaarden zijn zowel verzuring als vermessing verdisconteerd. Van Dobben *et al.* (2012) hebben een overzicht gemaakt van kritische depositiewaarden voor de habitattypen in de Nederlandse Natura 2000-gebieden. Uit dit overzicht is per habitatype de gevoeligheidsklasse voor stikstof overgenomen. In onderstaande tabel zijn de verkorte namen voor de habitattypen gebruikt. De tabel geeft aan of de habitattypen van nabijgelegen Natura 2000-gebieden minder tot niet gevoelig, gevoelig of zeer gevoelig zijn voor stikstofdeposities.

Tabel 9 De Natura 2000-gebieden met instandhoudingsdoelstellingen voor habitattypen in Noord-Brabant. Voor de habitattypen is de kritische depositiewaarde (KDW) weergegeven. Habitattypen die vet zijn weergegeven, zijn gevoelig tot zeer gevoelig voor stikstofdepositie (vermesting en verzuring). Deze gegevens vormen de basis voor Tabel 11, in die tabel zijn ook Natura 2000-gebieden in een straal van 5 kilometer buiten Noord-Brabant opgenomen.

Habitatype	KDW (mol N/(ha*jr))	Biesbosch	Brabantse Wal	Boschhuizerbergen	Deurnsche Peel & Mariapeel	Groote Peel	Haringvliet	Hollands diep	Kampina & Oisterwijkse vennen	Kempenland-West	Krammer-Volkerak	Loevesteyn, Pompveld & Kornsche Boezem	Langstraat	Loonse en Drunense duinen & Leemkuilen	Leenderbos, Grote heide & De Plateaux	Oeffelter Meent	Regte Heide & Riels Laag	Strabrechtse Heide & Beuven	Ulvenhoutse Bos	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven
H1310A	1643										X										
H1310B	1500										X										
H1330A	1571						X				X										
H1330B	1571						X														
H2190B	1429										X										
H2310	1071		X	X					X	X				X	X		X	X			
H2330	714		X	X					X					X	X			X			
H3110	429								X									X			
H3130	571		X	X					X	X				X	X		X	X			X
H3140	571												X							X	
H3150	2143											X									
H3160	714		X						X	X					X		X	X			
H3260A	>2400									X					X						
H3260B	>2400	X																			
H3270	>2400	X					X	X				X									
H4010A	1214		X						X	X					X		X	X			
H4030	1071		X		X	X			X	X					X		X	X			
H5130	1071			X											X						
H6120	1826	X										X				X					
H6410	1071								X	X			X	X						X	
H6430A	>2400	X																			
H6430B	>2400	X					X	X			X										
H6510A	1429	X										X			X	X				X	
H6510B	1571	X																		X	
H7110A	500				X																
H7110B	786								X						X						
H7120	500				X	X															
H7140A	1214												X							X	
H7140B	714												X								
H7150	1429								X	X					X		X				
H7210	1571								X						X						X
H7230	1143												X								
H9120	1429																		X		
H9160A	1429													X					X		
H9190	1071								X					X							
H91D0	1786														X						X
H91E0A	2429	X					X	X			X	X									
H91E0B	2000	X					X	X			X										
H91EOC	1857								X	X				X	X		X	X	X		

Tabel 10 De Belgische Natura 2000-gebieden met instandhoudingsdoelstellingen (habitattypen). Voor de habitattypen is de kritische depositiewaarde (KDW) weergegeven. Habitattypen die vet zijn weergegeven, zijn gevoelig tot zeer gevoelig voor stikstofdepositie (vermesting en verzuring).

Habitatype	KDW (mol N/(ha*jr))	Kalmhoutse heide	Vennen, heiden en moerassen rond Turnhout	Valleigebied van de Kleine Nete met brongebieden, moerassen en heiden	Historische fortengordels van Antwerpen als vleermuisenhabitats	Hageven met Dommelvallei, Beverbeekse heide, Warmbeek en Wateringen	Klein en Groot Schietveld	Heesbossen, Vallei van Marke en Merkske en Ringven met valleigronden langs de Heerlese Loop	Schelde- en Durmeestuarium van de Nederlandse grens tot Gent
H1130	>2400								X
H1310	1500								X
H1318	<i>Niet bekend</i>				X				
H1320	1643								X
H1321	<i>Niet bekend</i>				X				
H1330	1571								X
H2310	1071	X	X			X	X	X	X
H2330	714	X	X	X		X	X	X	X
H3110	429	X	X	X		X	X		
H3130	571	X	X	X		X	X		
H3150	2143		X						X
H3260	>2400			X					
H4010	786	X	X	X		X	X		
H4030	1071	X	X	X		X	X	X	
H6230	714		X	X					
H6410	1071								X
H6430	1857			X					X
H6510	1429					X		X	X
H7140	714		X	X					
H7150	1429	X	X	X		X	X	X	
H7210	1571			X		X			
H7230	1143			X					
H9160	1429		X						X
H9190	1071		X					X	
H91E0	1857		X	X		X	X		X

5.3 HUIDIGE SITUATIE EN AUTONOME ONTWIKKELING

Onderstaande tabellen geven de achtergronddepositie in de huidige situatie en de toekomst in de onderzochte Natura 2000-gebieden. Hierboven zijn de afbeeldingen behorende bij deze achtergronddeposities opgenomen. Voor het Belgische Natura 2000-gebied zijn geen gegevens over de achtergronddepositie beschikbaar en dus is de maximale achtergronddepositie aan de grens met Nederland aangehouden.

Onderstaande tabellen laten zien (gecombineerd met de gegevens in en Tabel 10) dat mogelijk voor een deel van de Natura 2000-gebieden voor een groot deel van de habitattypen mogelijk of zeker sprake is van een overbelaste situatie wat betreft stikstof.

Tabel 11 Achtergronddepositiewaarden (in mol N/ha/hr.) in 2011 in de Natura 2000-gebieden in Nederland en België (bron: CPB/RIVM concentratiekaart stikstof van het jaar 2011, 2015, 2030, berekening uit 2012). Met oranje is aangegeven of mogelijk sprake is van een overbelaste situatie.

Natura 2000-gebied	Laagste kritische depositiewaarde	2011			2015			2030		
		Min	Gem	Max	Min	Gem	Max	Min	Gem	Max
Biesbosch	1429	1060	1615	2860	993	1431	2330	907	1313	2220
Brabantse Wal	571	1620	2550	6150	1480	2216	5280	1320	2081	5140
Boschhuizerbergen	571	1970	2638	2970	1660	2091	2310	1510	1920	2090
Deurnsche Peel & Mariapeel	500	1790	2457	3580	1550	1984	2750	1390	1813	2550
Groote Peel	500	1720	2441	4300	1480	1976	3240	1340	1820	3050
Haringvliet	1571	692	1152	2090	702	1060	1730	632	971	1620
Hollands diep	2000	906	1328	2500	877	1210	2050	796	1109	1930
Kampina & Oisterwijkse vennen	429	1530	2373	3400	1370	1954	2690	1240	1801	2540
Kempenland-West	571	1760	2461	4130	1570	2031	3140	1420	1878	2980
Krammer-Volkerak	1429	830	1186	2140	816	1094	1810	744	1001	1700
Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	1429	1510	1918	2300	1360	1675	1980	1260	1543	1840
Langstraat	571	1710	2162	3490	1530	1863	2800	1380	1708	2700
Loonse en Drunense duinen & Leemkuilen	571	1430	2308	3480	1280	1917	2720	1180	1776	2610
Leenderbos, Grote heide & De Plateaux	571	1430	2191	3510	1320	1839	2780	1180	1683	2640
Markiezaat	-	890	1268	1860	873	1179	1650	794	1075	1520
Oeffelter Meent	1429	1780	2153	2680	1540	1762	2090	1390	1612	1930
Regte Heide & Riels Laag	571	1660	2161	3390	1470	1840	2680	1330	1694	2550
Strabrechtse Heide & Beuven	429	1440	2175	3270	1280	1771	2570	1140	1608	2380
Ulvenhoutse Bos	1429	2060	2591	3200	1810	2174	2590			
Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	571	1720	2309	3550	1530	1939	2830	1360	1782	2670
Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	571	1400	2063	2670	1270	1737	2160	1140	1586	1980
Zoommeer	-	868	1087	1570	856	1036	1410	779	947	1300
Kalmhoutse heide	429	n.v.t.	n.v.t.	4500	n.v.t.	n.v.t.	3840	n.v.t.	n.v.t.	3690
Vennen, heiden en moerassen rond Turnhout	429	n.v.t.	n.v.t.	2620	n.v.t.	n.v.t.	2300	n.v.t.	n.v.t.	2150
Valleigebied van de Kleine Nete met brongebieden, moerassen en heiden	429	n.v.t.	n.v.t.	2400	n.v.t.	n.v.t.	1910	n.v.t.	n.v.t.	1750

Natura 2000-gebied	Laagste kritische depositiewaarde	2011			2015			2030		
		Min	Gem	Max	Min	Gem	Max	Min	Gem	Max
Historische fortengordels van Antwerpen als vleermuizenhabitats	-	n.v.t.	n.v.t.	4500	n.v.t.	n.v.t.	3840	n.v.t.	n.v.t.	3690
Hageven met Dommelvallei, Beverbeekse heide, Warmbeek en Wateringen	429	n.v.t.	n.v.t.	2280	n.v.t.	n.v.t.	1920	n.v.t.	n.v.t.	1760
Klein en Groot Schietveld	429	n.v.t.	n.v.t.	1940	n.v.t.	n.v.t.	1760	n.v.t.	n.v.t.	1620
Heesbossen, Vallei van Marke en Merkske en Ringven met valleigronden langs de Heerlese Loop	714	n.v.t.	n.v.t.	2380	n.v.t.	n.v.t.	1980	n.v.t.	n.v.t.	1840
Schelde- en Durmeëstuarium van de Nederlandse grens tot Gent	714	n.v.t.	n.v.t.	1940	n.v.t.	n.v.t.	1770	n.v.t.	n.v.t.	1630

6

Toetsing

6.1 INLEIDING

In het vorige hoofdstuk is per scenario de stikstofdepositie uitgewerkt en aangegeven wat de huidige situatie en autonome ontwikkeling voor verschillende beschermde gebieden is. In dit hoofdstuk worden de veranderingen die voorzien zijn voor de alternatieven kort getoetst. Aan het einde van het hoofdstuk is ook een paragraaf met betrekking tot de cumulatie van effecten opgenomen.

6.2 TOETSING VERANDERINGEN STIKSTOFDEPOSITIE

6.2.1 TOETSING NEDERLANDSE NATURA 2000-GEBIEDEN

Effectbeschrijving

Tabel 12 geeft de verschillen in de stikstofdepositie weer per Natura 2000-gebied voor de verschillende alternatieven. Hierbij zijn de alternatieven vergeleken met de referentiesituatie. De minima zijn van de minima afgetrokken, de maxima van de maxima en de gemiddelden van de gemiddelden. Voor de beoordeling is het echter van belang dat op geen enkel punt in het Natura 2000-gebied is voorzien in een toename van de stikstofdepositie. Voor de structuurvisie veranderen de emissiepunten echter niet, waardoor de punten met minima en de punten met maxima niet verschuiven: vandaar dat het in dit geval mogelijk is om deze getallen van elkaar af te halen.

Tabel 12 Verschillen van de stikstofdepositiewaardes (in mol N/(ha×jr)) met de referentiesituatie voor de alternatieven voor verschillende Nederlandse Natura 2000-gebieden. Met groen is weergegeven in een gelijke depositie of afname. Met rood zijn toenames weergegeven.

Beschermingsgebieden Natuurbeschermingswet 1998	Alternatief vigerend beleid trendmatig			Alternatief extra sturing trendmatig			Alternatief vigerend beleid worst-case			Best-case alternatief vigerend beleid trendmatig			Best-case alternatief vigerend beleid worst-case		
	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem
Biesbosch	4	-8	11	4	-9	10	22	439	51	-18	-61	-37	-7	-16	-11
Boschhuizer- bergen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Brabantse Wal	15	29	24	10	19	15	59	119	99	-89	-180	-152	-62	-125	-106
Bruuk	3	247	8	3	245	7	14	404	63	-13	-520	-50	-6	-408	-12
Deurnsche Peel & Mariapeel	16	18	17	13	14	14	70	76	75	-100	-108	-106	-66	-72	-70
Groote Peel	16	180	32	11	153	22	64	401	132	-86	-608	-170	-57	-472	-108
Haringvliet	15	207	28	10	172	18	50	410	99	-63	-379	-114	-42	-207	-71
Hollands Diep	2	4	2	2	4	2	10	22	12	-10	-23	-12	-5	-12	-6
Kampina & Oisterwijkse Vennen	2	-46	4	2	-47	3	12	5	23	-12	-292	-25	-6	-258	-12
Kempenland-West	24	114	53	19	89	40	91	653	220	-93	-457	-220	-51	-111	-115
Krammer-Volkerak	14	54	35	10	40	21	58	648	175	-64	-612	-201	-38	-315	-113
Langstraat	2	12	2	1	11	2	8	568	15	-7	-76	-14	-3	181	-6
Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	18	66	29	17	60	27	90	525	165	-49	-191	-74	-2	148	18
Lingegebied & Diefdijk-Zuid	7	98	14	6	84	8	33	471	124	-35	-777	-145	-19	-542	-80
Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	7	16	10	6	13	8	32	74	47	-25	-50	-34	-8	-12	-10
Maasduinen	9	89	26	8	86	24	43	402	126	-29	-78	-52	-6	129	15
Markiezaat	19	30	28	17	22	19	97	389	198	-63	-398	-164	-12	-162	-54
Oeffelter Meent	12	80	24	9	68	19	50	322	98	-71	-429	-139	-48	-280	-93
Oosterschelde	2	1	3	1	1	2	7	112	13	-7	-45	-13	-3	26	-6
Oudeland van Strijen	15	38	18	12	31	14	77	192	97	-112	-251	-131	-75	-158	-84

Beschermingsgebieden Natuurbeschermingswet 1998	Alternatief vigerend beleid trendmatig			Alternatief extra sturing trendmatig			Alternatief vigerend beleid worst-case			Best-case alternatief vigerend beleid trendmatig			Best-case alternatief vigerend beleid worst- case		
	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem
Regte Heide & Riels Laag	1	-46	2	1	-46	2	6	-22	8	-6	-77	-8	-3	-62	-4
Sint Jansberg	5	5	5	4	4	4	26	26	26	-25	-25	-25	-12	-12	-12
Strabrechtse Heide & Beuven	25	43	41	19	22	30	77	369	135	-73	-366	-124	-42	-176	-67
Uiterwaarden Waal	19	41	33	15	34	28	81	173	137	-112	-245	-189	-74	-161	-125
Ulvenhoutse Bos	10	73	20	6	49	13	60	250	97	-76	-353	-123	-47	-243	-77
Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	9	35	14	7	30	11	41	153	57	-38	-146	-56	-18	-71	-29
Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	8	105	52	7	100	49	85	332	187	-66	-184	-121	-26	-36	-34
Westerschelde & Saeftinghe	14	73	22	10	55	17	72	380	140	-66	-373	-111	-29	-176	-34
Zeldersche Driessen	6	67	19	4	45	11	26	283	82	-31	-335	-101	-19	-208	-62
Zoommeer	1	5	2	1	5	1	5	19	7	-6	-19	-7	-3	-10	-4

Uit bovenstaande tabel blijkt het volgende:

- Alternatief vigerend beleid trendmatig, Alternatief extra sturing trendmatig en Alternatief vigerend beleid worst-case leiden voor de meeste Natura 2000-gebieden tot een toename van de stikstofdepositie. Voor alle drie deze alternatieven zijn de toenames aanzienlijk waarbij tientallen molen N/(ha×jr) geen uitzondering zijn, maar zelf toenames van honderden molen N/(ha×jr) voorkomen.
- Best-case alternatief vigerend beleid trendmatig leidt tot een dalende stikstofdepositie voor alle Natura 2000-gebieden. Deze daling is vaak aanzienlijk, tientallen molen N/(ha×jr) zijn geen uitzondering, honderden molen N/(ha×jr) zijn ook mogelijk.
- Best-case alternatief vigerend beleid worst-case leidt tot vergelijkbare effecten als het vorige alternatief. De afnames zijn alleen geringer en voor vier Natura 2000-gebieden is er sprake van een toename van de stikstofdepositie.

Effectbeoordeling

Hieronder volgt een korte toetsing van de alternatieven:

- Alternatief vigerend beleid trendmatig, Alternatief extra sturing trendmatig en Alternatief vigerend beleid worst-case leiden voor de meeste Natura 2000-gebieden tot een aanzienlijke toename van de stikstofdepositie. Deze worden mede veroorzaakt door de vermeende opvulling van de latente ruimte in vergunningen (25%) in deze scenario's. En daarnaast door de in groei van veehouderijen, vooral in het Alternatief vigerend beleid worst case (alleen groei). Deze toenames (voor het opvullen en de groei van veehouderijen) worden onvoldoende gecompenseerd door de toepassing van emissiebeperkende stallen en systemen of door het stoppen van vooral kleinere veehouderijen, zoals verondersteld in deze alternatieven. Het alternatief vigerend beleid wordt-case gaat overigens niet uit van het stoppen van kleinere veehouderijen. Deze toenames zijn ook voorzien in gebieden waar sprake is van een overbelaste situatie(zie Tabel 11). Dit betekent dat significante effecten niet zijn uit te sluiten. En dat een dergelijke ontwikkeling niet past binnen de huidige kaders van de Natuurbeschermingswet. Wanneer deze alternatieven worden voortgezet, is het noodzakelijk meer inzicht te krijgen in welke specifieke projecten de toenames veroorzaken, of mitigerende maatregelen te nemen zijn bij de bron, maar ook mitigerende maatregelen in de Natura 2000- gebieden zijn gezien de grootte van de toename noodzakelijk.
- Best-case alternatief vigerend beleid trendmatig leidt tot een dalende stikstofdepositie voor alle Natura 2000-gebieden. Significante effecten zijn uitgesloten voor dit alternatief. Ook in dit alternatief is er sprake van het opvullen van de latente ruimte in de vergunde rechten, maar dit wordt meer dan gecompenseerd door de veronderstelde toepassing van emissiearme stallen (zo veel mogelijk emissiereductie als nu vergunbaar is) en de in dit alternatief opgenomen aanname van het stoppen van kleinere veehouderijen
- Best-case alternatief vigerend beleid worst-case leidt voor de meeste Natura 2000-gebieden tot een daling van de stikstofdepositie. Significante effecten zijn voor deze gebieden uitgesloten. Voor Langstraat, Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux, Maasduinen en Oosterschelde is echter voorzien in een toename van de stikstofdepositie. Het gaat hierbij om gebieden die mogelijk overbelast zijn qua depositie van stikstof (zie Tabel 11). Wanneer dit alternatief wordt doorgezet is het noodzakelijk om:
 - inzicht te verkrijgen in de exacte locaties waar toenames zijn voorzien. Vervolgens moet worden gekeken of daar ook daadwerkelijk sprake is van stikstofgevoelige habitattypen in een overbelaste situatie;
 - als dit het geval is, zijn significante effecten niet zonder meer uit te sluiten. In dat geval is het noodzakelijk om mitigerende maatregelen te nemen bij die ontwikkelingen die leiden tot de toename binnen deze gebieden. Hierbij moet gedacht worden aan brongerichte maatregelen om de depositie omlaag te krijgen of maatregelen in de gebieden zelf. Deze laatste maatregelen zijn bedoeld om effecten van verzuring en vermesting in de gebieden tegen te gaan.

6.2.2 TOETSING BELGISCHE NATURA 2000-GBIEDEN

Effectbeschrijving

Tabel 7 geeft de verschillen in de stikstofdepositie weer per Natura 2000-gebied voor de verschillende alternatieven. Hierbij zijn de alternatieven vergeleken met de referentiesituatie. De minima zijn van de minima afgetrokken, de maxima van de maxima en de gemiddelden van de gemiddelden. Voor de beoordeling is het echter van belang dat op geen enkel punt in het Natura 2000-gebied is voorzien in een toename van de stikstofdepositie. Voor de structuurvisie veranderen de emissiepunten echter niet, waardoor de punten met minima en de punten met maxima niet verschuiven: vandaar dat het in dit geval mogelijk is om deze getallen van elkaar af te halen.

Tabel 13 Verschillen van de stikstofdepositiewaardes (in mol N/(ha×jr)) met de referentiesituatie voor de alternatieven voor verschillende Belgische Natura 2000-gebieden. Met groen is weergegeven in een gelijke depositie of afname. Met rood zijn toenames weergegeven.

Beschermingsgebieden Natuurbeschermingswet 1998	Alternatief vigerend beleid trendmatig			Alternatief extra sturing trendmatig			Alternatief vigerend beleid worst-case			Best-case alternatief vigerend beleid trendmatig			Best-case alternatief vigerend beleid worst- case		
	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem
Hageven met Dommelvallei, Beverbeekse heide, Warmbeek en Wateringen	7	40	18	6	37	13	33	159	92	-35	-155	-103	-19	-95	-57
Heesbossen, Vallei van Marke en Merkske en Ringven met valleigronden langs	8	26	16	7	25	15	28	97	57	-25	-82	-49	-12	-35	-23
Historische fortengordels van Antwerpen als vleermuizen-habitats	5	9	6	4	9	6	18	37	28	-17	-33	-26	-8	-15	-12
Kalmthoutse Heide	3	11	10	3	11	10	14	60	47	-13	-51	-38	-6	-18	-14
Klein en Groot Schietveld	7	11	9	7	11	9	31	47	39	-28	-41	-35	-13	-18	-16
Schelde- en Durme-estuarium van de Nederlandse grens tot Gent	2	7	5	2	7	4	6	26	17	-6	-27	-16	-3	-15	-8
Valleigebied van de Kleine Nete met brongebieden, moerassen en heiden	12	39	19	8	36	15	44	142	72	-51	-130	-80	-32	-67	-47
Vennen, heiden en moerassen rond Turnhout	8	39	14	7	18	10	31	127	51	-34	-163	-62	-20	-104	-40
Arendonk, Merksplas, Oud-Turnhout, Ravels en Turnhout	9	-73	15	7	-87	10	33	322	59	-35	-1012	-72	-20	-801	-46
De Maatjes, Wuustwezelheide en Groot Schietveld	8	23	11	11	36	13	30	128	44	-25	-52	-34	-10	13	-13
De Ronde Put	10	33	15	6	17	10	42	124	63	-53	-181	-78	-36	-110	-49

Hamonterheide, Hageven, Buitenheide, Stamprooierbroek en Mariahof	4	40	11	3	37	7	20	183	64	-25	-155	-77	-15	-95	-45
Kalmthoutse Heide	3	11	10	3	11	9	14	60	46	-13	-51	-38	-6	-18	-14
Schorren en polders van de Beneden-Schelde	2	8	5	2	7	4	6	33	19	-6	-31	-19	-3	-15	-10

Uit bovenstaande tabel blijkt het volgende:

- Alternatief vigerend beleid trendmatig, Alternatief extra sturing trendmatig en Alternatief vigerend beleid worst-case leiden voor alle onderzochte Belgische Natura 2000-gebieden tot een toename van de stikstofdepositie. Voor alle drie deze alternatieven zijn de toenames aanzienlijk waarbij tientallen molen $N/(ha \times jr)$ geen uitzondering zijn, maar zelf toenames van honderden molen $N/(ha \times jr)$ voorkomen.
- Best-case alternatief vigerend beleid trendmatig en Best-case alternatief vigerend beleid worst-case leiden tot een dalende stikstofdepositie voor alle onderzochte Belgische Natura 2000-gebieden. Deze dalingen zijn in een aantal gevallen aanzienlijk, tientallen molen $N/(ha \times jr)$ zijn geen uitzondering, honderden molen $N/(ha \times jr)$ zijn ook mogelijk.

Effectbeoordeling

Hieronder volgt een kort toetsing op een hoog abstractieniveau van de alternatieven:

- Alternatief vigerend beleid trendmatig, Alternatief extra sturing trendmatig en Alternatief vigerend beleid worst-case leiden voor de meeste Natura 2000-gebieden tot een aanzienlijke toename van de stikstofdepositie. Deze toenames zijn ook voorzien in gebieden waar sprake is van een overbelaste situatie (zie Tabel 11). Dit betekent dat significante effecten niet zijn uit te sluiten. Wanneer deze alternatieven worden voortgezet, is het noodzakelijk meer inzicht te krijgen in welke specifieke projecten de toenames veroorzaken, of mitigerende maatregelen te nemen zijn bij de bron, maar ook mitigerende maatregelen in de Natura 2000-gebieden zijn gezien de grootte van de toename noodzakelijk.
- Best-case alternatief vigerend beleid trendmatig en Best-case alternatief vigerend beleid worst-case leiden tot een dalende stikstofdepositie voor alle Natura 2000-gebieden. Significante effecten zijn uitgesloten voor deze alternatieven.

6.2.3 TOETSING BESCHERMDE NATUURMONUMENTEN

Effectbeschrijving

Tabel 15 geeft de verschillen in de stikstofdepositie weer per Beschermd Natuurmonument voor de verschillende alternatieven. Hierbij zijn de alternatieven vergeleken met de referentiesituatie. De minima zijn van de minima afgetrokken, de maxima van de maxima en de gemiddelden van de gemiddelden. Voor de beoordeling is het echter van belang dat op geen enkel punt in het Beschermd Natuurmonument is voorzien in een toename van de stikstofdepositie. Voor de structuurvisie veranderen de emissiepunten echter niet, waardoor de punten met minima en de punten met maxima niet verschuiven: vandaar dat het in dit geval mogelijk is om deze getallen van elkaar af te halen.

Tabel 14 Verschillen van de stikstofdepositiewaardes (in mol N/(ha×jr)) met de referentiesituatie voor de alternatieven voor verschillende Beschermden Natuurmonumenten. Met groen is weergegeven in een gelijke depositie of afname. Met rood zijn toenames weergegeven.

Beschermingsgebieden Natuurbeschermingswet 1998	Alternatief vigerend beleid trendmatig			Alternatief extra sturing trendmatig			Alternatief vigerend beleid worst-case			Best-case alternatief vigerend beleid trendmatig			Best-case alternatief vigerend beleid worst- case		
	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem
Dommelbeemden	35	51	37	17	3	9	141	304	183	-177	-437	-245	-112	-289	-157
Eendennest	56	83	70	54	81	68	245	290	268	-80	-67	-73	52	73	63
Hildsven	42	60	56	33	44	42	164	206	197	-167	-228	-214	-89	-133	-123
Kavelen	89	91	90	79	63	69	238	294	269	-247	-359	-311	-146	-224	-191
Kooibosje Terheijden	26	26	26	24	24	24	94	94	94	-57	-57	-57	-13	-13	-13
Niemandshoek	5	6	6	4	5	5	25	29	29	-19	-23	-22	-7	-8	-7
Rouwkuilen	16	25	22	8	13	10	78	115	102	-125	-184	-165	-88	-131	-117
Terreinen Boswachterij Groesbeek	24	37	29	19	29	23	98	151	117	-135	-211	-163	-89	-140	-108
Zwartven	0	0	0	-5	-39	-13	39	124	64	-72	-248	-123	-46	-149	-76

Uit bovenstaande tabel blijkt het volgende:

- Alternatief vigerend beleid trendmatig, Alternatief extra sturing trendmatig en Alternatief vigerend beleid worst-case leiden voor vrijwel alle onderzochte Beschermden Natuurmonumenten tot een toename van de stikstofdepositie. Uitzondering voor de eerste twee alternatieven is het gebied Zwartven. Voor alle drie deze alternatieven zijn de toenames aanzienlijk waarbij tientallen molen N/(ha×jr) geen uitzondering zijn, maar zelf toenames van honderden molen N/(ha×jr) voorkomen.
- Best-case alternatief vigerend beleid trendmatig leidt tot een dalende stikstofdepositie voor alle onderzochte Beschermden Natuurmonumenten. Deze dalingen zijn in een aantal gevallen aanzienlijk, tientallen molen N/(ha×jr) zijn geen uitzondering, honderden molen N/(ha×jr) zijn ook mogelijk.
- Best-case alternatief vigerend beleid worst-case leiden tot een dalende stikstofdepositie voor alle onderzochte Beschermden Natuurmonumenten met uitzondering van Eendennest. Deze dalingen zijn in een aantal gevallen aanzienlijk, tientallen molen N/(ha×jr) zijn geen uitzondering, honderden molen N/(ha×jr) zijn ook mogelijk. Voor Eendennest gaat het om een toename van enkele tientallen molen N/(ha×jr).

Effectbeoordeling

Hieronder volgt een korte toetsing van de alternatieven:

- Alternatief vigerend beleid trendmatig, Alternatief extra sturing trendmatig en Alternatief vigerend beleid worst-case leiden voor de meeste onderzochte Beschermde Natuurmonumenten tot een aanzienlijke toename van de stikstofdepositie. Hoewel het beschermingsregime voor Beschermde Natuurmonumenten minder streng is dan voor Natura 2000-gebieden, is een aanzienlijke toename voorzien. Dit betekent dat significante effecten niet zonder meer zijn uit te sluiten. Wanneer deze alternatieven worden voortgezet, is het noodzakelijk meer inzicht te krijgen in welke specifieke projecten de toenames veroorzaken, of mitigerende maatregelen te nemen zijn bij de bron, maar ook mitigerende maatregelen in de Natura 2000- gebieden zijn gezien de grootte van de toename noodzakelijk.
- Best-case alternatief vigerend beleid trendmatig leidt tot een dalende stikstofdepositie voor alle Natura 2000-gebieden. Significante effecten zijn uitgesloten voor dit alternatief.
- Best-case alternatief vigerend beleid worst-case leidt voor bijna alle onderzochte Beschermde Natuurmonumenten tot een daling van de stikstofdepositie. Significante effecten zijn voor deze gebieden uitgesloten. Uitzondering hierop is Eendenest, waar een aanzienlijke toename van de stikstofdepositie is voorzien.

Wanneer dit alternatief wordt doorgezet is het noodzakelijk om:

- inzicht te verkrijgen in de exacte locaties waar toenames zijn voorzien. Vervolgens moet worden gekeken of daar ook daadwerkelijk sprake is van stikstofgevoelige natuurwaarden in een overbelaste situatie;
- als dit het geval is, zijn significante effecten niet uit te sluiten. In dat geval is het noodzakelijk om mitigerende maatregelen te nemen bij die ontwikkelingen die leiden tot de toename in het Beschermde Natuurmonument. Hierbij moet gedacht worden aan brongerichte maatregelen om de depositie omlaag te krijgen of maatregelen in het gebied zelf. Deze laatste maatregelen is bedoeld om effecten van verzuring en vermesting in het Beschermde Natuurmonument tegen te gaan.

6.3 CUMULATIEVE EFFECTEN

In een Passende Beoordeling conform artikel 6 van de Habitatrictlijn dienen de mogelijke effecten van het voorgenomen initiatief op de kwalificerende waarden ook te worden beschouwd in combinatie met effecten van andere ingrepen. Volgens artikel 7 van de Habitatrictlijn geldt deze combinatiebepaling ook voor de Vogelrichtlijn. De ‘cumulatie-eis’ is ook in de Natuurbeschermingswet 1998 verankerd, die van kracht is sinds oktober 2005. Het gaat hierbij dus alleen om effecten die cumuleren, wat in dit geval de verandering van stikstof betreft binnen de Natura 2000-gebieden. Het gaat hierbij om zaken die vergund zijn in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998.

Cumulatieve effecten zijn op het abstractieniveau van de structuurvisie niet te bepalen. Het is belangrijk om te weten welke effecten (geluid, licht, stikstofdepositie) op welke locatie spelen, om vervolgens te kunnen beoordelen, welke andere projecten een soortgelijke bijdrage leveren. Het is noodzakelijk om bij het vaststellen van bestemmingsplannen te oordelen of sprake is van cumulatieve effecten.

7

Conclusies en aanbevelingen

7.1 CONCLUSIES

Onderstaande tabel geeft een samenvatting van dit rapport. Uit de tabel blijkt dat de mogelijke effecten in drie categorieën zijn onderverdeeld:

- Mogelijke effecten zijn uitgesloten (ruimtebeslag, directe aantasting, versnippering, verdroging).
- Mogelijke effecten zijn niet uitgesloten, maar de structuurvisie geeft niet voldoende inzicht om het effect te kunnen toetsen. Voor nadere invulling van de bestemmingsplannen worden voorwaarden gegeven. Als hier niet aan wordt voldaan, is een nadere effectbeoordeling voor het bestemmingsplan vereist (Verstoring door geluid en licht, vermesting en verzuring als gevolg van mestverwerking en luchtwassystemen).
- Mogelijke effecten zijn mogelijk, in dit rapport wordt hier nog een nadere uitwerking aan gegeven (vermesting en verzuring als gevolg van de veehouderij).

Tabel 15 Samenvattende tabel Passende Beoordeling.

Effect	Consequentie
Ruimtebeslag	Geen effect voorzien.
Directe aantasting	Geen effect voorzien.
Versnippering	Geen effect voorzien.
Verstoring (geluid en licht)	Geluid: effecten zijn vooralsnog niet uitgesloten. Toetsing is op abstractieniveau van de structuurvisie niet mogelijk, voor toekomstige ontwikkelingen op bestemmingsplanniveau geldt de volgende voorwaarde: Voor verstoring als gevolg van geluid zijn voor toekomstige ontwikkelingen de volgende grenzen aan te houden. Toenames van 42 en 47 dB(A) voor respectievelijk bos- en open gebied hebben effecten op broedende vogels. Wanneer een ontwikkeling leidt tot een geluidsniveau van meer dan 42 dB(A) binnen de begrenzing van Natura 2000, dan is het nodig om een beoordeling van het effect te maken. Het is belangrijk om hierbij ook rekening te houden met cumulatieve effecten.
	Licht: : effecten zijn vooralsnog niet uitgesloten. Toetsing is op abstractieniveau van de structuurvisie niet mogelijk, voor toekomstige ontwikkelingen op bestemmingsplanniveau geldt de volgende voorwaarde: De 0,1 lux contour wordt algemeen geaccepteerd als een waarde waar beneden geen significante effecten optreden op planten- of diersoorten. Deze algemeen geaccepteerde norm die wordt gehanteerd bij de toepassing van de Natuurbeschermingswet, dus voor Natura 2000-gebieden, wijkt af van de normen voor hinder vanuit sportveldverlichting en terreinverlichting die door de Nederlandse Stichting Voor Verlichtingskunde (NSVV) zijn opgesteld. Wanneer waarden van verlichting in natuurgebieden als gevolg van een ontwikkeling onder de 0,1 lux blijven, zijn effecten uitgesloten.

Effect	Consequentie
	Anders is het noodzakelijk om een beoordeling van het effect te maken. Het is belangrijk om hierbij ook rekening te houden met cumulatieve effecten.
Verdroging	Geen effect voorzien onder huidig beleid
Vermesting en verzuring	Veehouderijen: zie Tabel 16 voor de effecten van de verschillende alternatieven. Mestverwerking en luchtwassysteem: effecten zijn vooralsnog niet uitgesloten. Toetsing is op abstractieniveau van de structuurvisie niet mogelijk, voor toekomstige ontwikkelingen op bestemmingsplanniveau geldt de volgende voorwaarde: respectievelijk de verwerking van mest en de toepassing van het systeem zijn mogelijk zolang: 1) stikstofdepositie niet leiden tot overbelaste situaties of plaatsvinden op al overbelaste situaties in Natura 2000-gebieden; 2) stikstof in het oppervlakte- en/of grondwater niet toeneemt in het Natura 2000-gebied. Als niet aan één of beide voorwaarden kan worden voldaan, moet een aanvullende beoordeling van effecten worden gemaakt. Het is belangrijk om hierbij ook rekening te houden met cumulatieve effecten.

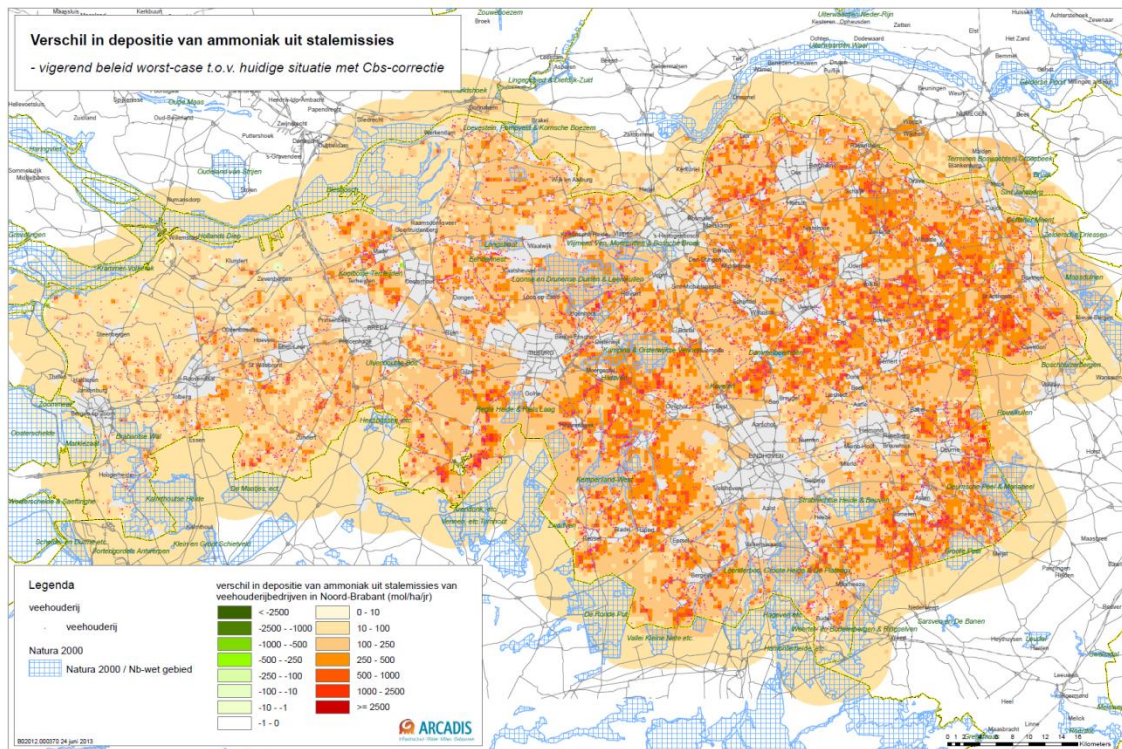
Tabel 16 Overzicht effecten als gevolg van de veehouderijen.

Beschermde gebieden	Alternatief vigerend beleid trendmatig	Alternatief extra sturing trendmatig	Alternatief vigerend beleid worst-case	Best-case alternatief vigerend beleid trendmatig	Best-case alternatief vigerend beleid worst-case
Nederlandse Natura 2000-gebieden	Aanzienlijke toename voorzien van de stikstofdepositie. Voor een groot aantal gebieden zijn significante effecten niet uit te sluiten. Mitigerende maatregelen zijn vereist.			Afname van de stikstofdepositie. Significante effecten zijn uitgesloten.	Voor vier gebieden is een toename van de stikstofdepositie voorzien. Voor deze gebieden zijn significante effecten niet uit te sluiten. Een meer gedetailleerde analyse en mitigerende maatregelen zijn vereist. Voor de overige gebieden zijn significante effecten uitgesloten.
Belgische Natura 2000-gebieden	Aanzienlijke toename voorzien van de stikstofdepositie. Voor een groot aantal gebieden zijn significante effecten niet uit te sluiten. Mitigerende maatregelen zijn vereist.			Afname van de stikstofdepositie. Significante effecten zijn uitgesloten.	

Beschermde gebieden	Alternatief vigerend beleid trendmatig	Alternatief extra sturing trendmatig	Alternatief vigerend beleid worst-case	Best-case alternatief vigerend beleid trendmatig	Best-case alternatief vigerend beleid worst-case
Beschermde Natuurmonumenten	Aanzienlijke toename voorzien van de stikstofdepositie. Voor een groot aantal gebieden zijn significante effecten niet uit te sluiten. Mitigerende maatregelen zijn vereist.			Afname van de stikstofdepositie. Significante effecten zijn uitgesloten.	Voor één gebied is een toename van de stikstofdepositie voorzien. Voor dit gebied zijn significante effecten niet uit te sluiten. Een meer gedetailleerde analyse en mitigerende maatregelen zijn vereist. Voor de overige gebieden zijn significante effecten uitgesloten.

7.2 TOETS STRUCTUURVISIE

Negatieve effecten door een toename van de stikstofbelasting op Natura2000 zijn niet op voorhand uit te sluiten. Het scenario Vigerend Beleid – alleen groei (= Vigerend beleid worst case) laat een toename van de stikstofbelasting zien ten opzichte van de referentie in het kader van de Natuurbeschermingswet (Huidige situatie vergund met CBS correctie). Zie ook onderstaande kaart.

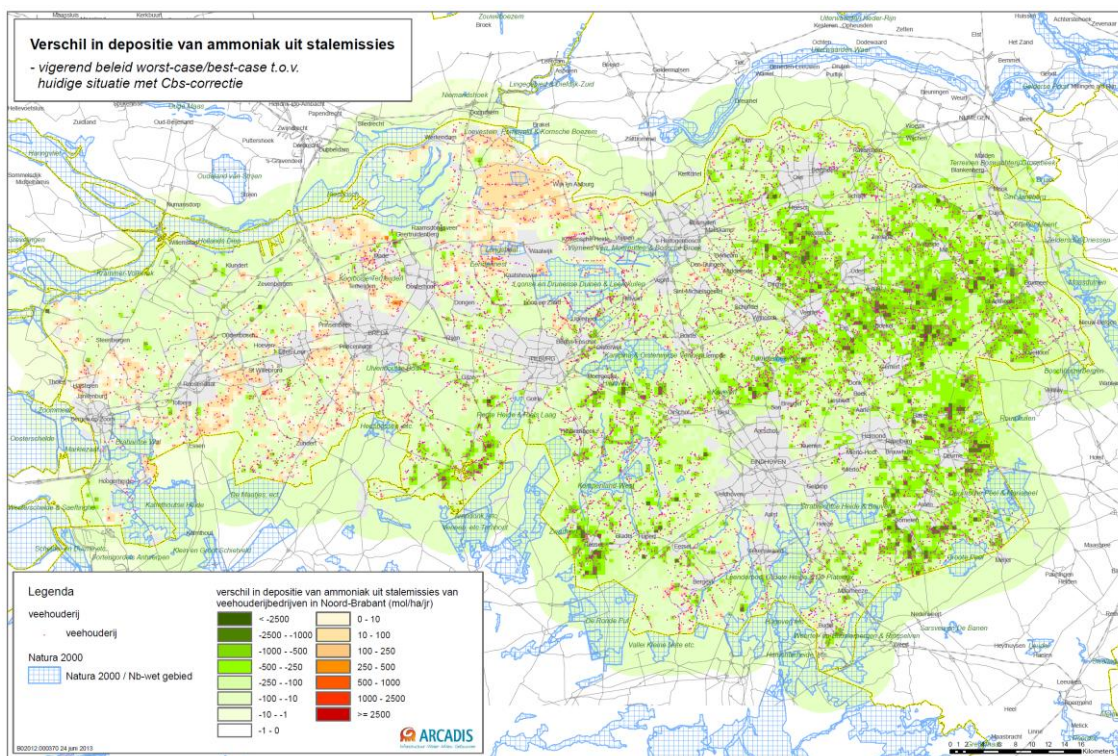

Figuur 1 Verschilkaart worst-case vigerend beleid en referentie Nb-wet (HS vergund met CBS correctie)

Ook bij de inzet van emissie reducerende technieken, ook voor bestaande stallen (de zogenaamde worst-case / best-case analyse) zijn negatieve effecten door een toename van de stikstofbelasting op Natura 2000 niet op voorhand uit te sluiten.

Het scenario conform “Vigerend Beleid alleen groei” waarbij voor alle stallen (dus ook de bestaande stallen) wordt uitgegaan van nu vergunbare stallen met een zo hoog mogelijk reductie van de ammoniakemissie, laat voor bijna alle Natura2000-gebieden ten opzichte van de referentie voor de Natuurbeschermingswet (Huidige situatie vergund met CBS correctie) een afname van de ammoniakbelasting uit stallen van veehouderijen zien. Maar met uitzondering van de Natura-gebieden Langstraat en Loevestein, Pompeveld & Kornsche Boezem. Rondom deze gebieden zijn relatief weinig veehouderijen gelegen waar er emissiereducties bij blijvende bedrijven te behalen zijn die voldoende zijn om de behoefte aan extra emissies voor groei van veehouderijen te compenseren. De daarvoor benodigde milieuruimte zal beschikbaar moeten komen door stoppende bedrijven of de groei zal niet kunnen plaatsvinden. Of de toename zal gesaldeerd moeten worden met andere maatregelen, bijvoorbeeld zoals opgenomen in de PAS.

Strikt juridisch gezien zijn negatieve effecten op dit moment niet uit te sluiten. Voor verreweg de meeste gebieden biedt het toepassen van emissie reducerende technieken (best-case) wel voldoende ruimte om de toename door groei van de veehouderijen in het worst-case scenario te compenseren. De doelstellingen met betrekking tot een vergaande reductie (halvering) van de depositie op Natura 2000-gebieden worden dan niet gehaald.

Figuur 2 Verschilkaart worst-case/best-case vigerend beleid en referentie Nb-wet (HS vergund met CBS correctie)

Omdat in het huidige beleid en ook in het voorgenomen beleid (ontwerp SVRO en ontwerp Vr 2014) omschakeling naar veehouderij (intensief of grondgebonden) mogelijk is en ook effecten door een toename van emissies uit mestverwerking niet zijn uit te sluiten, kan de stikstofbelasting op nu al overbelaste en gevoelige habitats van Natura2000-gebieden in - of in de omgeving van Noord-Brabant, in theorie, nog verder toenemen (ten opzichte van de referentie van de Natura2000-gebieden).

Een dergelijke (worst-case) ontwikkeling past niet binnen de huidige kaders van de Natuurbeschermingswet. Of anders geformuleerd, zo'n worst-case ontwikkeling is niet toelaatbaar / vergunbaar binnen de huidige Natuurbeschermingswet. Omdat zo'n ontwikkeling echter niet uit te sluiten valt binnen de mogelijkheden die worden geboden in de ontwerp Structuurvisie en de ontwerp Verordening ruimte 2014, zijn significante negatieve ontwikkeling in juridische zin momenteel niet op voorhand uit te sluiten.

Ten opzichte van het vigerend beleid (SVRO 2009 en Verordening ruimte 2012) is de planologische ruimte die wordt geboden aan de veehouderij in de ontwerp SVRO en ontwerp Vr 2014 kleiner. Onder andere vanwege het aanscherpen van beleid voor grondgebonden veehouderijen en het opnemen van extra voorwaarden (waaronder een toets op de cumulatieve geurbelasting) bij uitbreiding van veehouderijen. Omdat daarnaast ook nog is voorzien in het toetsen van uitbreidingen van veehouderijen, ook binnen een eerder vastgelegd agrarisch bouwblok, aan duurzaamheidseisen, kan geconcludeerd worden dat het nieuwe beleid ten opzichte van het vigerende beleid niet leidt tot een extra toename van de stikstofbelasting op Natura 2000-gebieden. In dergelijke toetsing of vergelijking tussen "oud en nieuw plan" leek relevant te zijn vanwege de wijziging van de Natuurbeschermingswet 1998 in april 2013. Maar gelet op de beantwoording van vragen over de interpretatie van die wetwijziging (zie tekstkader hierna) is in deze Passende Beoordeling uitgegaan dat voor de effectbeoordeling van stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden als referentiesituatie uitgegaan moet worden van de huidige feitelijke – legale – situatie.

Hoe moet de SVRO 2014 worden getoetst aan de Natuurbeschermingswet?

Op 25 april 2013 is een wijziging van artikel 19kd van de Natuurbeschermingswet 1998 in werking getreden. Deze wijziging gaf de indruk dat er sprake zou zijn van een verandering van de referentie waaraan ruimtelijke plannen getoetst moeten worden aan de Natuurbeschermingswet, namelijk een toetsing ten opzichte van een eerder vastgesteld plan en geen toetsing aan de bestaande situatie. Vanwege de interpretatieruimte die het gewijzigde artikel biedt, heeft de Commissie m.e.r. aan de betrokken bewindspersonen om een nadere interpretatie van het artikel gevraagd. Op 2 juli 2013 heeft de staatssecretaris van EZ een reactie gestuurd naar aanleiding van de vragen van de Commissie m.e.r. In de brief geeft de staatssecretaris aan dat er inhoudelijk niks verandert ten opzichte van de situatie zonder gewijzigd artikel 19kd, maar dat met de wetswijziging plansaldering formeel is geregeld. Dit betekent dat voor de effectbeoordeling van stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden als referentiesituatie uitgegaan moet worden van de huidige feitelijke – legale – situatie. Inmiddels heeft het kabinet besloten artikel 19kd geheel te laten vervallen. Dit is voorgesteld in het wetsvoorstel tot wijziging van de Natuurbeschermingswet 1998 (programmatische aanpak stikstof) dat op 19 juni 2013 bij de Tweede Kamer is ingediend (Kamerstukken II 2012/2013,33669). Voor zover artikel 19kd ziet op vergunningverlening voor projecten, komt het volgens dit wetsvoorstel geen functie meer toe zodra de Programmatische Aanpak Stikstof in werking treedt. Bij de invoering van de PAS (voorzien in 2014) ontstaat er dus mogelijk een nieuwe situatie, die van belang kan zijn voor de vaststelling van de SVRO 2014 en de Verordening ruimte 2014.

7.3 AANBEVELINGEN

Ten aanzien van de ontwikkelingen voorzien in de Structuurvisie zijn significante effecten niet bij voorbaat uit te sluiten.

Wij doen de volgende aanbevelingen voor het vervolgtraject van de Structuurvisie:

- Ook bij een beperking van de omvang van de locaties tot maximaal 1,5 hectare is een regionale groei van de veestapel mogelijk. Het voorkomen van een verdere toename van (ongewenste) lokale groei van de veestapel beperkt de vraag naar de schaars beschikbare milieuruimte ten aanzien van de depositie van stikstof op beschermde natuurgebieden. Ook een actief beleid met betrekking tot het intrekken van niet benutte rechten (vergunningen, meldingen, bouwmogelijkheden) is hierbij van belang.
- Overweeg om omschakeling alleen toe te staan ten behoeve van de afwaartse beweging, dus in combinatie met het beëindigen van een locatie op een niet-duurzame locatie. En het per saldo verminderen van de milieubelasting. Het aantal omschakelingen is nu niet gelimiteerd. Door omschakeling naar veehouderij te regelen als een uitzondering-onder-voorwaarden, ten behoeve van publieke doelen (bijvoorbeeld via een ontheffing), kan er beter worden gestuurd op de omvang en aard van de milieueffecten. Ook is dan beter te onderbouwen dat de SVRO 2014 past binnen de kaders van de Natuurbeschermingswet. De theoretische milieuclaim die samenhangt met omschakelingen is nu immers ook niet gelimiteerd.

- De aanpassing van de Verordening ruimte, waarbij ook ontwikkelingen binnen eerder begrensde bouwblokken ruimtelijk worden getoetst, biedt wellicht mogelijkheden om ook in juridische zin extra te borgen dat er wordt getoetst op een eventuele toenames van de stikstofbelasting op overbelaste Natura2000-gebieden en beschermde Natuurmonumenten. Op een vergelijkbare wijze waarop ook gemeenten in hun bestemmingsplannen voorwaardelijke bepalingen opnemen om zo zoveel als mogelijk te borgen dat de bestemmingsplannen passen binnen de kaders van de Natuurbeschermingswet 1998. Naast stikstof gaat het hierbij ook om andere mogelijke effecten, zoals geluid en licht. Een aantal meer specifieke voorwaarden is al in Tabel 15 gegeven.
- Bij een aantal effecten is het nodig om nog nadere beoordelingen te maken in vervolgpcedures. Hierbij willen we ook meegeven dat het belangrijk is om indien mogelijk een koppeling te maken met het verdwijnen van emissiebronnen om daarmee te salderen.
- Bij ontwikkelingen is het belangrijk om rekening te houden met effecten op Habitatrichtlijnsoorten en Vogelrichtlijnsoorten. Hoewel de Flora- en faunawet hier grotendeels invulling aan geeft, is het belangrijk om rekening te houden met het effect van stikstofdepositie. Ook Vogelrichtlijnsoorten verdienen speciale aandacht, omdat populaties soms ook afhankelijk zijn van gebieden die buiten het Natura 2000-gebied liggen.
- Wanneer een nadere beoordeling wordt gemaakt, moet de volledige reikwijdte van het effect onderzocht worden. Vanwege het grote aantal beschermde natuurgebieden is hier gekozen om in eerste instantie de effecten op de gebieden in Noord-Brabant en 5 km in de omgeving te onderzoeken.

De eindconclusie is alternatieven uit de Structuurvisie in principe uitvoerbaar kunnen zijn in het kader van de Natuurbeschermingswet, maar dat afhankelijk is van de feitelijke ontwikkelingen van de veehouderijen en de ontwikkeling van de emissies.

Significante ontwikkelingen zijn nu niet bij voorbaat uit te sluiten. Hiervoor zijn de ontwikkelingsmogelijkheden die “in theorie” worden geboden in de ontwerp Structuurvisie 2014 en ontwerp Verordening ruimte 2014 te groot in relatie tot de schaars beschikbare milieuruimte. Milieuruimte die er, kort geformuleerd, voor een groot deel in Noord-Brabant op dit moment alleen is door het toepassen van technieken om emissies te reduceren of door te salderen met bedrijven die stoppen of krimpen.

Mogelijk brengt de voorziene aanpassing van de Natuurbeschermingswet hier een verandering in, maar verwacht mag worden dat de milieuruimte schaars zal blijven. Nog los van de doelstelling om de depositie van stikstof sterk terug te brengen. De geboden planologische ruimte voor veehouderijen, op basis van de ontwerp Structuurvisie en ontwerp Verordening 2014 zal dus niet volledig en voor een deel ook alleen voorwaardelijk (saldering met stoppers, emissiereductie door bronmaatregelen, eventueel ook maatregelen in en rondom de natuurgebieden) benut kunnen worden. Ook al zijn die mogelijkheden beperkter dan de mogelijkheden op basis van de vigerende provinciale kaders.

Bijlage 1 Wettelijk kader

Natuurbeschermingswet 1998

In Nederland hebben veel natuurgebieden een beschermde status onder de Natuurbeschermingswet 1998 gekregen.

Daarbij onderscheiden wij twee categorieën beschermingsgebieden:

- Natura 2000-gebieden.
- Beschermde natuurmonumenten.

Natura 2000

Onder Natura 2000-gebieden vallen de gebieden die op grond van de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn zijn aangewezen/aangemeld. De Europese Unie heeft deze twee richtlijnen vastgesteld die moeten zorg dragen voor de bescherming van de belangrijkste Europese natuurwaarden: de Vogelrichtlijn uit 1979 en de Habitatrichtlijn uit 1992. Hoewel het om twee afzonderlijke richtlijnen gaat, worden ze vanwege hun overeenkomsten vaak in één adem genoemd. Men spreekt dan over de 'Vogel- en Habitatrichtlijn'. De Europese Unie heeft alle Vogel- en Habitatrichtlijngebieden ondergebracht in een samenhangend netwerk 'Natura 2000'.

Vogelrichtlijn

De Vogelrichtlijn bestaat uit een lijst van zeldzame of bedreigde vogelsoorten.

De leefgebieden en belangrijke overwinteringsgebieden voor deze soorten worden aangewezen als speciale beschermingszones (Vogelrichtlijngebieden).

Habitatrichtlijn

De Habitatrichtlijn heeft tot doel bij te dragen aan het waarborgen van de biologische diversiteit door het in stand houden van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (uitgezonderd vogels) op het Europese grondgebied van de lidstaten waarop de richtlijn van toepassing is. De richtlijn onderscheidt daarbij te beschermen gebieden en te beschermen soorten.

Instandhoudingsdoelstellingen

Voor Natura 2000-gebieden gelden instandhoudingsdoelstellingen. De essentie van het beschermingsregime voor deze gebieden is dat deze instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar mogen komen. Om dit toetsbaar te maken, kent de Natuurbeschermingswet 1998 voor projecten en andere handelingen die mogelijk gevolgen voor soorten en habitats van de betreffende gebieden hebben (inclusief externe werking), een vergunningplicht. Verlening van een vergunning voor een project is alleen aan de orde wanneer zeker is dat de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied niet in gevaar komen. Hiervan mag alleen worden afgeweken wanneer alternatieve oplossingen voor het project ontbreken én wanneer sprake is van dwingende redenen van groot openbaar belang. Bovendien moet voorafgaande aan het toestaan van een afwijking, zeker zijn dat alle schade gecompenseerd wordt (de zogenaamde ADC-toets: Alternatieven, Dwingende redenen van groot openbaar belang en Compenserende maatregelen). Redenen van economische aard kunnen ook gelden als dwingende reden van groot openbaar belang. Als prioritaire soorten of habitats deel uitmaken van de instandhoudingsdoelstellingen zijn redenen van economische aard alleen geldig na goedkeuring door de Europese Commissie.

Voormalige Beschermde Natuurmonumenten

Naast deze Natura 2000-gebieden kent de Natuurbeschermingswet ook Beschermde Natuurmonumenten. Sinds de inwerkingtreding van de (oude) Natuurbeschermingswet zijn 188 gebieden aangewezen als Beschermde Natuurmonument of Staatsnatuurmonument. Door de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 verdwijnt het verschil tussen Beschermde en Staatsnatuurmonumenten. Deze gebieden vallen momenteel onder de noemer van Beschermde Natuurmonumenten. Een deel van de Beschermde Natuurmonumenten vallen samen met Natura 2000-gebieden. Voor de overlappende delen geldt bij definitieve aanwijzing van de Natura 2000-gebieden het toetsingskader van artikel 19 van de Natuurbeschermingswet 1998 voor Natura 2000-gebieden. De oude doelen worden in het nieuwe aanwijzingsbesluit voor het Natura 2000-gebied opgenomen. Hieraan wordt getoetst maar met een lichter regime dat valt onder artikel 16. Alleen als de oude doelen zijn opgenomen als instandhoudingsdoelen voor het Natura 2000-gebied vallen deze onder artikel 19, in veel gevallen is dat echter niet zo.

Beschermde Natuurmonument

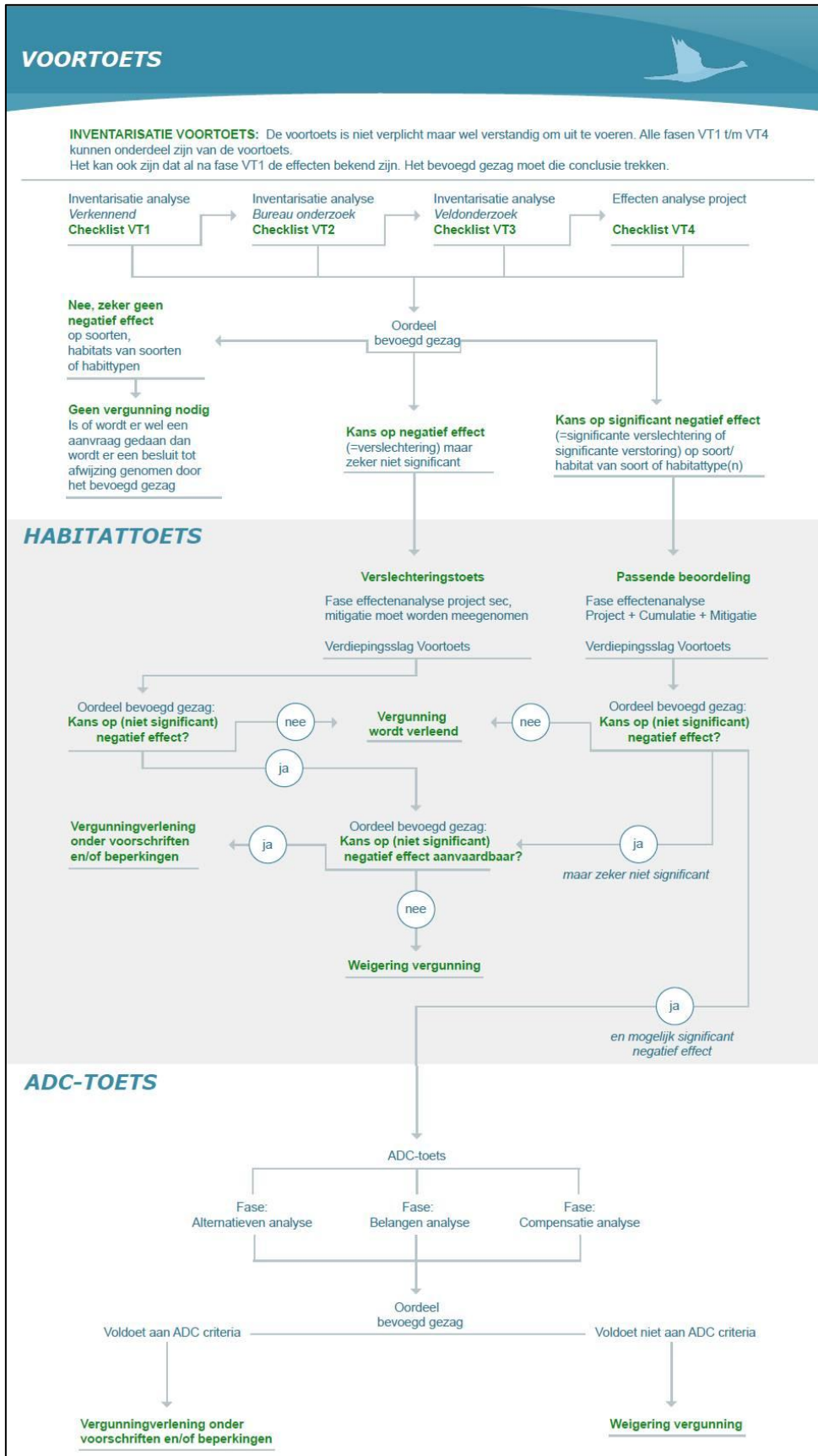
Waar de gebieden niet samen vallen, blijven Beschermde Natuurmonumenten in stand en vallen onder het toetsingskader van artikel 16 van de Natuurbeschermingswet 1998, dat hieronder wordt toegelicht. Het gaat hierbij om 66 gebieden. De status Beschermde Natuurmonument betekent dat het zonder vergunning verboden is om handelingen te verrichten die schadelijk kunnen zijn voor dat natuurmonument.

Het gaat om handelingen die significante gevolgen kunnen hebben (ook bij twijfel) voor het natuurschoon, voor de natuurwetenschappelijke betekenis of voor dieren en planten in dat gebied. Tenzij er zwaarwegende openbare belangen zijn ('dwingende reden van openbaar belang') die het verlenen van een vergunning 'noodzakelijk' is. In tegenstelling tot de afweging bij een Natura 2000-gebied, hoeft hier geen alternatievenonderzoek plaats te vinden.

Bij Beschermde Natuurmonumenten ontbreken de instandhoudingsdoelen als toetsingskader voor mogelijke effecten, zoals bij de Natura 2000-gebieden. Het aanwijzingsbesluit van een Beschermde Natuurmonument bevat echter een overzicht van de te behouden natuurwaarden. Het toetsingskader en het traject tot vergunningverlening is vergelijkbaar met dat van de Natura 2000-gebieden, maar bij het uitblijven van aanzienlijke effecten (waarvoor bij Natura 2000-gebieden een ADC-toets is vereist) gelden minder strenge regels.

Voor handelingen buiten het Beschermde Natuurmonument (voor zover aangewezen voor de inwerkingtreding van de Natuurbeschermingswet 1998), met mogelijke significante effecten op het gebied, is het begrip 'externe werking' van toepassing (art. 65 Natuurbeschermingswet). Dit betekent dat de vergunningplicht ook van toepassing is op handelingen met mogelijke negatieve gevolgen buiten een Beschermde Natuurmonument. Daarnaast is de zorgplichtbepaling (art. 191 Natuurbeschermingswet 1998) van toepassing.

Deze zorgplicht houdt onder andere in dat als een activiteit wordt ondernomen waarvan het vermoeden bestaat dat deze nadelig is voor de natuurwaarden van het gebied, deze activiteit niet plaats mag vinden. Ook moeten alle maatregelen worden genomen om gevolgen te voorkomen of te beperken.

Afbeelding 2: Schematische weergave vergunningverlening in het kader van Natura 2000 (website Regiebureau Natura 2000).

Onderzoek vergunningverlening Natura 2000

De Natuurbeschermingswet 1998 kent twee routes voor het verlenen van een vergunning. Als er sprake is of kan zijn van significante verstoring van soorten en/of significante verslechtering van de kwaliteit van habitats, is een Passende Beoordeling vereist. Als wel verslechtering van de kwaliteit van habitats optreedt, maar deze zeker niet significant is, kan worden volstaan met een Verslechteringstoets. Als er geen sprake is van de verslechtering van de kwaliteit van habitats en hoogstens sprake is van niet-significante verstoring van soorten, kan een Natuurbeschermingswetvergunning verleend worden. In dat geval hoeft er ook geen nader onderzoek gedaan te worden. Afbeelding 2 geeft het bovenstaande schematisch weer.

Passende Beoordeling

Bij de Passende Beoordeling wordt gedetailleerd in kaart gebracht wat de effecten (kunnen) zijn van de activiteit op de natuurwaarden in het Natura 2000-gebied en welke verzachtende (mitigerende) maatregelen de initiatiefnemer van plan is te nemen. Hierbij wordt rekening gehouden met de instandhoudingsdoelstellingen. De significantie van de gevolgen moet worden beoordeeld in het licht van de specifieke milieukeurmerken en omstandigheden van het gebied. Omkeerbare en tijdelijke effecten kunnen ook significant zijn.

Indien uit de Passende Beoordeling, waarbij ook rekening moet worden gehouden met cumulatieve effecten, de zekerheid verkregen is dat de activiteit de natuurlijke kenmerken van een gebied niet aantast, kan het Bevoegd Gezag vergunning verlenen. Als wel significante effecten voorzien zijn, wordt alleen een vergunning verleend als alternatieve oplossingen voor het project ontbreken én wanneer sprake is van dwingende redenen van groot openbaar belang. Bovendien moet voorafgaand aan het toestaan van een afwijking compensatie voor alle schade verzekerd zijn (de zogenaamde ADC-toets). Redenen van economische aard kunnen afhankelijk van de schaal ook gelden ook als dwingende reden van groot openbaar belang.

Als prioritaire soorten of habitats deel uitmaken van de instandhoudingsdoelstellingen zijn redenen van economische aard alleen geldig na toetsing door de Europese Commissie.

Een activiteit heeft significante effecten als zij de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied in gevaar brengt. Hiervoor is geen objectieve grens; per geval wordt bekeken of een effect significant is. Het oordeel moet gebaseerd zijn op de specifieke situatie die van toepassing is. Hierbij moeten ook cumulatieve effecten onderzocht worden (Steunpunt Natura 2000, 2010).

Verslechteringstoets

Bij de Verslechteringstoets dient te worden nagegaan of een project, handeling of plan een kans met zich meebrengt op onaanvaardbare verslechtering van de natuurlijke habitats of de habitats van soorten. Indien deze verslechtering niet optreedt (dan wel indien deze gelet op de instandhoudingsdoelstellingen aanvaardbaar is), kan een vergunning worden verleend, zo nodig onder voorwaarden of beperkingen. Indien de verslechtering in het licht van de instandhoudingsdoelstellingen onaanvaardbaar is, dient de vergunning te worden geweigerd. Bij de afweging of de verslechtering onaanvaardbaar is, heeft het Bevoegd Gezag een grotere beleidsvrijheid dan wanneer de vergunningaanvraag via de Passende Beoordeling verloopt. Het Bevoegd Gezag kan rekening houden met de aanwezigheid van redenen van openbaar belang, de mogelijkheid om te compenseren en andere relevante overwegingen. Ook hoeft geen rekening te worden gehouden met cumulatieve effecten.

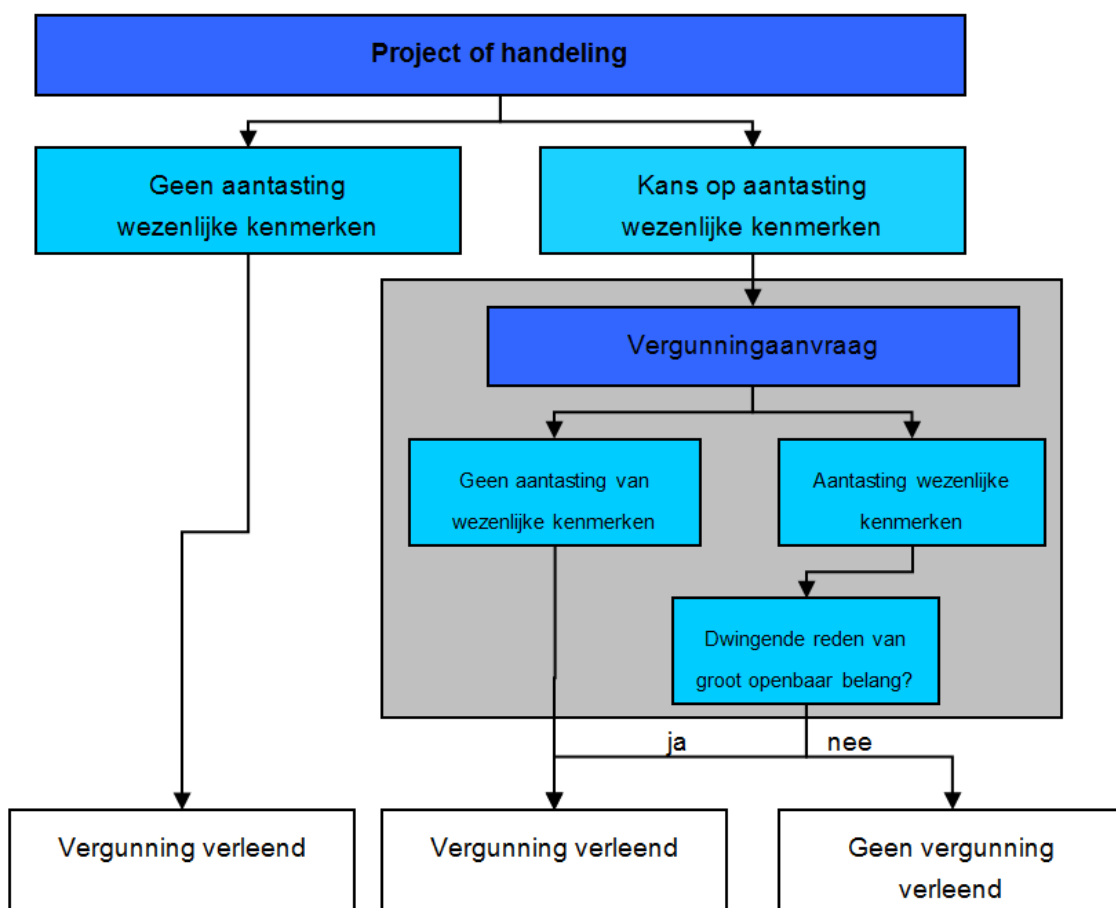
Om een Verslechteringstoets te kunnen uitvoeren, is het allereerst van belang een eenduidige definitie van verslechtering te hebben. In de Handreiking Natuurbeschermingswet (Ministerie van LNV, 2005) wordt dit begrip uitgewerkt. Onder 'verslechtering' wordt de fysieke aantasting van een habitat verstaan.

Hiervan is sprake als in een bepaald gebied van deze habitat, de oppervlakte afneemt of wanneer het met de specifieke structuur en functies die voor de instandhouding van de habitat op lange termijn noodzakelijk zijn, dan wel met de staat van instandhouding met de met deze habitat geassocieerde typische soorten, in dalende lijn gaat in vergelijking tot de instandhoudingsdoelstellingen.

Onderzoek Vergunningverlening Beschermd Natuurmonument

De status Beschermd Natuurmonument betekent dat het zonder vergunning verboden is om handelingen te verrichten die schadelijk kunnen zijn voor dat Natuurmonument. Het gaat om handelingen die schadelijk kunnen zijn (ook bij twijfel) voor het natuurschoon, voor de natuurwetenschappelijke betekenis of voor dieren en planten in dat gebied. Als schadelijke handelingen worden in elk geval aangemerkt handelingen die de in het besluit tot aanwijzing als Beschermd Natuurmonument vermelde wezenlijke kenmerken van het Beschermd Natuurmonument aantasten. Een vergunning wordt slechts verleend indien met zekerheid vaststaat, dat die handelingen de natuurlijke kenmerken van het Beschermd Natuurmonument niet aantasten, tenzij dwingende redenen van groot openbaar belang tot het verlenen van een vergunning noodzaken. In tegenstelling tot de afweging bij een Natura 2000-gebied, hoeft hier geen alternatievenonderzoek plaats te vinden.

Bij Beschermd Natuurmonumenten ontbreken de instandhoudingdoelen als toetsingskader voor mogelijke effecten, zoals bij de Natura 2000-gebieden. Het toetsingskader is weergegeven in Afbeelding 3.

Afbeelding 3: Afwegingsschema vergunningverlening voor Natuurbeschermingswet

Crisis- en herstelwet

De Crisis- en herstelwet voorziet in een aantal wijzingen van de Natuurbeschermingswet.

Deze wijzigingen hebben het doel de wet in de praktijk beter hanteerbaar te maken, zonder afbreuk te doen aan de doelen van de wet en bijbehorende richtlijnen.

Relevante veranderingen zijn:

- het beschermingsregime van de oude doelen (bijvoorbeeld van beschermde natuurmonumenten) van Natura 2000 verlicht door de Crisis- en herstelwet. Het huidige regime van artikel 19a e.v. Nb-wet blijft van toepassing. Voor oude doelen geldt een lichter regime van artikel 19ia in samenhang met artikel 16 van de Nb-wet. Dit betekent dat voor mogelijk significante effecten op oude doelen geen Passende Beoordeling, voorzorgtoets of ADC-toets vereist is. Bovendien geldt dat voor oude doelen de externe werking van projecten niet vergunningplichtig is, tenzij anders vermeldt in het aanwijzingsbesluit van het Natura 2000-gebied;
- de Minister van Economische Zaken is het Bevoegd Gezag voor alle activiteiten met betrekking op rijksinfrastructurele werken, primaire waterkeringen in beheer bij het Rijk, zandsuppleties, luchthavens, inclusief handelingen met betrekking tot het onderhoud daarvan.

Bijlage 2

Achtergrondinformatie stikstofdepositie

Beoordelingskader stikstofdepositie

Bij de beoordeling van stikstofdepositie staan kritische depositiewaarden centraal. De kritische depositiewaarden zijn waarden waarboven het risico niet kan worden uitgesloten dat de kwaliteit van het habitatype significant wordt aangetast als gevolg van de verzurende en/of vermestende invloed van de stikstofdepositie. Deze paragraaf behandelt verder de relevante delen van de Crisis- en Herstelwet (CHW) en de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS).

Kritische depositiewaarde

Voor een kwantitatieve beoordeling van het effect van stikstofdepositie op de kwalificerende habitats wordt gebruik gemaakt van de kritische depositiewaarde. Dit is de grens waarboven niet kan worden uitgesloten dat de kwaliteit van het habitatype significant wordt aangetast als gevolg van de verzurende en/of vermestende invloed van de atmosferische stikstofdepositie. Als de stikstofdepositie hoger is dan de kritische depositiewaarde, dan zijn significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen niet uit te sluiten.

De term 'critical load' wordt in de milieuwetenschappen gedefinieerd als: "een kwantitatieve schatting op basis van de best beschikbare kennis van de belasting door één of meer verontreinigingen waar beneden geen significante schadelijke effecten optreden bij specifieke gevoelige elementen van het milieu" (Langan & Hornung, 1992). Van Dobben *et al.* (2012) hebben de kritische depositiewaarde voor stikstof (KDW) gedefinieerd als: "de grens waarboven het risico bestaat dat de kwaliteit van het habitat significant wordt aangetast als gevolg van de verzurende en/of vermestende invloed van atmosferische stikstofdepositie" (Van Dobben *et al.*, 2012).

Van Dobben *et al.* (2012) geven de meest recente gegevens van kritische depositiewaarden voor de Nederlandse Natura 2000-gebieden. Dit rapport bouwt voort op het rapport van Van Dobben en Van Hinsberg (2008). Daarbij zijn geen nieuwe modelgegevens gebruikt. Wel zijn de stappen van het toegepaste protocol opnieuw doorlopen en enkele fouten hersteld. De KDW kan vergeleken worden met de huidige of toekomstige stikstofdepositie om een beeld te krijgen van de knelpunten voor verzuring en vermeting. De KDW moet gezien worden als de meest waarschijnlijke waarde gezien de huidige stand van kennis. Wanneer de atmosferische depositie hoger is dan de KDW van het habitat bestaat er een duidelijk risico op een significant negatief effect, waardoor de instandhoudingsdoelstelling voor een habitat (in termen van kwaliteit en oppervlakte) niet duurzaam kan worden gerealiseerd. Hoe hoger de overschrijding van het kritische niveau en hoe langduriger die overschrijding, hoe groter het risico op ongewenste effecten op de biodiversiteit (Van Dobben *et al.*, 2012). Het is echter belangrijk om de getallen te gebruiken als hulpmiddel bij de beoordeling en niet alleen als absolute grens. Tussen systemen zijn er namelijk verschillen in het daadwerkelijke effect van de achtergronddepositie op de vegetatie. Dezelfde habitattypen kunnen in een ander landschap beter of slechter gebufferd zijn, waardoor het effect van een toename van de stikstofdepositie ook anders uitpakt. De getallen zien als hulpmiddel komt overeen met een conclusie uit het rapport "Stikstof/ammoniak in relatie tot Natura 2000" van de door de Minister van LNV (nu EZ) ingestelde Taskforce Ammoniak (Commissie Trojan, 2008).

Bij een vergunningaanvraag moet worden getoetst in hoeverre een initiatief een belemmering vormt voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen van een Natura 2000-gebied. Voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen zijn meer factoren van belang dan alleen depositie. De Minister van LNV (nu EZ) heeft dit standpunt ingenomen in de brief waarbij het rapport van Van Dobben en Van Hinsberg (2008) openbaar is gemaakt. In deze brief van het Ministerie van LNV van 16 juli 2008 wordt een lijst van factoren gegeven die, naast stikstofdepositie, eveneens van belang zijn. Dit wordt bevestigd in de "Handreiking beoordeling activiteiten die stikstofdepositie veroorzaken op Natura 2000-gebieden" dat het ministerie van LNV (2008a) heeft opgesteld.

De conclusie is dat bij de toetsing van mogelijk schadelijke initiatieven, aan de kritische depositiewaarden geen absolute betekenis kan worden gehecht. Een significant negatief effect op de staat van instandhouding kan niet worden afgeleid van alleen het overschrijden van de kritische depositiewaarde. Voor een dergelijke conclusie dienen meer factoren te worden bekeken. De kritische depositiewaarden moeten worden gezien als een wetenschappelijk hulpmiddel bij het beoordelen van de milieubelasting van Natura 2000-gebieden.

Crisis- en herstelwet

De Crisis- en Herstelwet geldt vanaf 1 april 2010 en voorziet onder andere in enkele wijzigingen in de Natuurbeschermingswet 1998. In het kader van de reductie van stikstofdepositie is de Natuurbeschermingswet als volgt gewijzigd en daarmee is de Crisis- en Herstelwet relevant voor alle activiteiten en projecten waarbij mogelijk sprake is van een toename van stikstofdepositie:

- Bevoegde Gezagen (provincies, soms de minister van Economische Zaken) hebben een aanschrijvingsbevoegdheid om passende maatregelen ter vermindering van de stikstofdepositie op te leggen aan iedereen die handelingen verricht die stikstofdepositie veroorzaken (artikel 19ke Natuurbeschermingswet).
- Provincies hebben daarbij de mogelijkheid om reductiemaatregelen met betrekking tot inrichtingen in de zin van de Wet milieubeheer, bij verordening als generieke voorschriften vast te stellen.
- Tussen Rijk, provincies en andere overheden zullen afspraken worden gemaakt over de maatregelen die nodig zijn om de dalende lijn van de stikstofdepositie te realiseren (artikel 19kg e.v. Natuurbeschermingswet) en om nieuwe ontwikkelingen mogelijk te maken. Dit vormt een juridisch kader voor een programmatische aanpak van de reductie van de stikstofdepositie (PAS, zie volgende paragraaf). De wet voorziet in een verplichting van overheden om de afgesproken maatregelen te realiseren.
- De gevolgen voor de stikstofdepositie van bestaande, niet gewijzigde activiteiten (peildatum 7 december 2004), worden niet getoetst bij de beoordeling van een aanvraag van een Natuurbeschermingswetvergunning. Dat geldt ook voor uitbreidingen van bestaande activiteiten en nieuwe activiteiten, onder de voorwaarden dat er per saldo nergens sprake is van een toename van stikstofdepositie (artikel 19kd Natuurbeschermingswet).
- In de praktijk betekent dit dat:
 - een project of initiatief mag niet leiden tot een toename van stikstof ten aanzien van de peildatum van 7 december 2004, voor zover het gebied te hoog belast is met stikstof;
 - wanneer de stikstofdepositie van een activiteit lager ligt dan de peildatum van 7 december 2004, mogen nieuwe initiatieven rond die activiteit niet leiden tot een stikstoftoename, ook al is de stikstofdepositie nog niet op het niveau van 7 december 2004 (of de vergunde situatie). Ook weer voor zover het gebied te hoog belast is met stikstof.

Programmatische Aanpak Stikstof

Op nationaal en provinciaal niveau wordt er gewerkt aan een zogenaamde Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) waarmee een extra daling van de stikstofbelasting van Natura 2000-gebieden gepaard moet gaan met ontwikkelingsmogelijkheden voor nieuwe economische initiatieven. Hoofddlijnen van de aanpak is reductie van emissies in alle sectoren (landbouw, verkeer, industrie) te verminderen van de kwetsbaarheid van natuurgebieden met hydrologische maatregelen en beheermaatregelen en het benutten van een langere periode tot 2028 om de doelstellingen met betrekking tot het verminderen van de depositie te bereiken.

De maatregelen uit de PAS moeten leiden tot een extra daling van stikstof en een deel van die daling wordt benut om incidentele toenames te kunnen salderen, zodat er op gebiedsniveau voldoende zekerheid is dat er per saldo sprake is van een afname van de totale depositie.

De Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) richt zich op het vlottrekken van de vergunningverlening rond de Natuurbeschermingswet 1998. Door hoge depositie van stikstof was het voor veel initiatieven niet mogelijk om een vergunning te krijgen rond Natura 2000-gebieden.

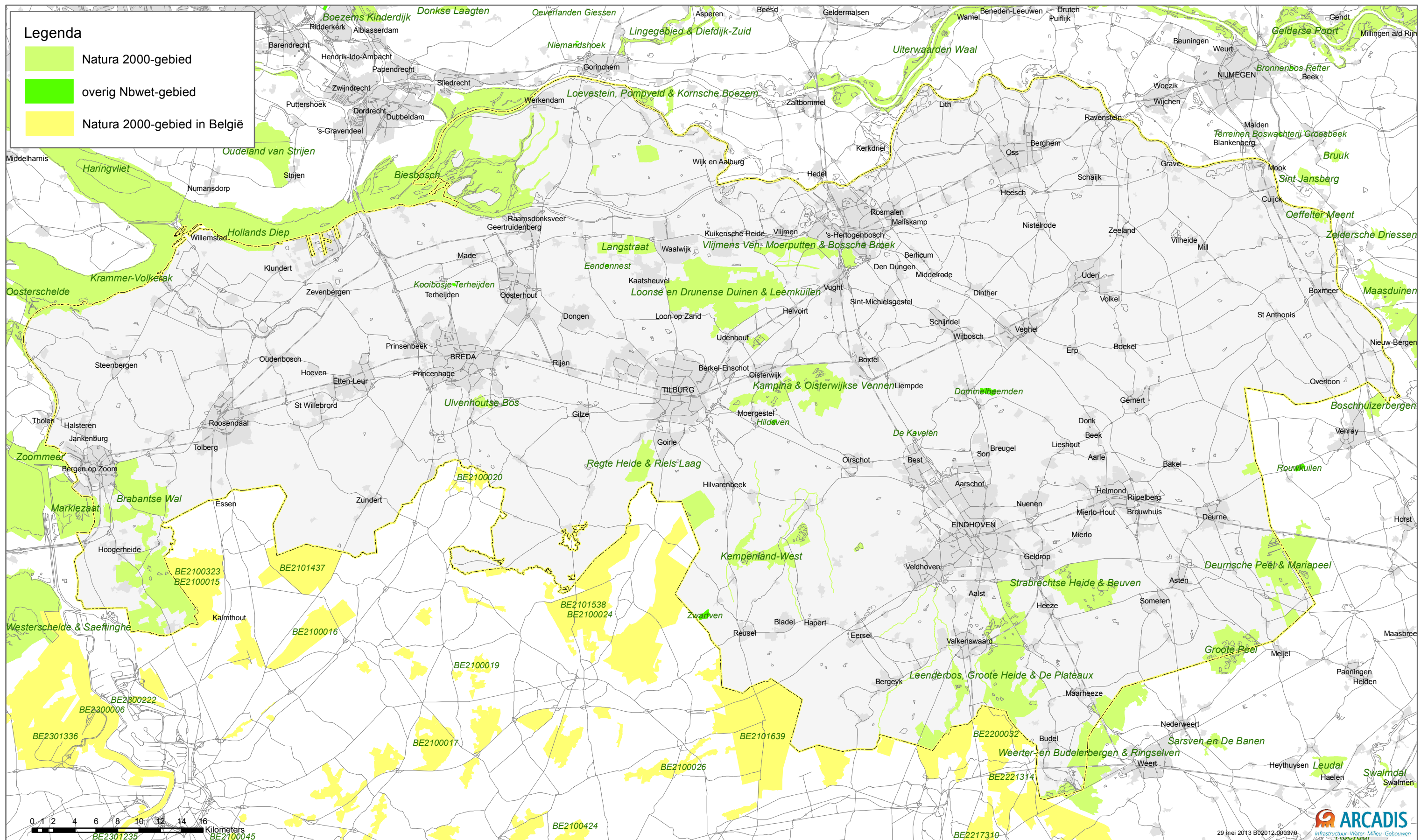
De PAS heeft drie randvoorwaarden:

1. Het doel van de PAS is per saldo het geleidelijk, maar onvermijdelijk omlaag brengen van de stikstofdepositie. De essentie van de PAS is het verkennen en afspreken hoe op verschillende niveaus (generiek, provinciaal en gebiedsgericht) en vanuit verschillende sectoren (landbouw, industrie, verkeer en vervoer) wordt bijgedragen aan het aanpakken van het probleem.
2. Het doel van het terugbrengen van stikstof is de achteruitgang van biodiversiteit te stoppen, zonder duurzame economische dynamiek in gevaar te brengen. Het is van cruciaal maatschappelijk belang dat economische ontwikkeling mogelijk is binnen een per saldo afnemende stikstofdepositie, dus onderdeel van de aanpak is het meenemen van economische ontwikkelruimte.
3. De PAS moet juridisch houdbaar zijn. Dit betekent dat een kwalitatief hoogwaardige ecologische onderbouwing van de maatregelen en een borging van de feitelijke realisatie van de dalende stikstofdepositie nodig zijn.

Natura 2000-beheerplannen geven op gebiedsniveau aan welke instandhoudingsdoelstellingen op welke termijn behaald moeten worden. Hieraan gerelateerd is de benodigde stikstofreductie voor het behalen van de stikstofdepositie. Dit hangt ook samen met de eventuele ontwikkelruimte. De totale reductieopgave uit de beheerplannen en bijbehorende generieke-, provinciale/regionale- en gebiedsgerichte maatregelen vormen het onderwerp waarover afspraken gemaakt worden in de PAS. Deze afspraken komen vervolgens weer in het beheerplan ter onderbouwing van de realisatie van de noodzakelijke stikstof reductieopgave.

Bijlage 3

Afbeelding Natura 2000-gebieden

Bijlage 4

Uitgangspunten berekeningen stikstofdepositie

ALTERNATIEF VIGEREND BELEID TRENDMATIG

Intensieve veehouderijen

Gebieden met beperkingen:

- Reconstructiegebied: In extensiveringsgebieden (natuur en kernen) en stedelijk/niet-reconstructie gebied.
- West Brabant: extensiveringsgebieden natuur.

Voor deze gebieden: locatie tot 70 nge IV zijn aangemerkt als stoppers.

Locaties met een grootte vanaf 70 nge IV zijn aangeduid als blijvers.

Overige gebieden:

- Tot 40 nge IV: aangeduid als stoppers.
- Van 40 – 100 nge IV: aangeduid als blijvers.
- Vanaf 100 nge:
 - In WAV-zone of 500 meter zone rondom Natura 2000: blijvers.
 - Overig: groeiers, maximum 1,5 hectare, modelbedrijf van Doorn.

Groei op basis van individuele geurruimte en maximum omvang bouwblok.

Grondgebonden veehouderijen

- Tot 40 nge: stoppers.
- Van 40 tot 100 nge: blijvers.
- Vanaf 100 nge:
 - 500 meter zone rondom Natura 2000: blijvers.
 - Overig: groeiers, modelbedrijf van Doorn.

Voor zowel intensieve veehouderij als grondgebonden veehouderijen:

- Bestaande stallen voldoen qua emissiewaarden aan Besluit Huisvesting. Als nu al lager, dan ook lager.
- Nieuwe stallen voldoen aan grenswaarden bijlage 1 provinciale verordening stikstof en Natura 2000.

ALTERNATIEF EXTRA STURING TRENDMATIG

Intensieve veehouderijen

Gebieden met beperkingen:

- Reconstructiegebied: In extensiveringsgebieden (natuur en kernen) en stedelijk/.niet-reconstructie gebied.
- West Brabant: extensiveringsgebieden natuur.
- Gebieden binnen 500 meter van kernen in West-Brabant zijn aangeduid als “fictief extensiveringsgebied”.

Voor deze gebieden: locaties tot 70 nge IV zijn aangeduid als stoppers en vanaf 70 nge IV als blijvers.

Overige gebieden:

- Tot 40 nge IV: stoppers.
- Van 40 – 100 nge IV of gelegen in een zone met geurbelasting > 20 Ou of fijn stof achtergrondwaarde > 30: blijvers.
- vanaf 100 nge:
 - In WAV-zone of 500 meter zone rondom Natura 2000: blijvers.
 - In gebieden met veel milieuruimte ammoniak + geur (en niet vallend in vorige categorie) tot 1,5 hectare. Tenzij nu al 1,5 of groter, dan maximaal 2,5 hectare. Conform modelbedrijf van Doorn plus eventueel ophoging tot maximum 2,5 ha.
 - Overig groeiers, maximum 1,5 hectare, modelbedrijf van Doorn.

Groei op basis van individuele geurruimte en maximale omvang bouwblok.

Grondgebonden veehouderijen

- Tot 40 nge: stoppers.
- Van 40 tot 100 nge: blijvers.
- Vanaf 100 nge:
 - 500 meter zone rondom Natura 2000: blijvers.
 - Overig: groeiers, modelbedrijf van Doorn.

Voor zowel intensieve veehouderij als grondgebonden veehouderijen geldt:

- Bestaande stallen voldoen qua emissiewaarden aan Besluit Huisvesting. Als nu al lager, dan ook lager.
- Nieuwe stallen voldoen aan grenswaarden bijlage 1 provinciale verordening stikstof en Natura 2000.

ALTERNATIEF VIGEREND BELEID, ALLEEN GROEI

(ook Vigerend beleid worst case genoemd)

Intensieve veehouderijen

- In extensiveringsgebieden: blijvers.
- Overig: groeiers tot maximaal 1,5 ha.

Grondgebonden veehouderijen

- Groeiers, modelbedrijf van Doorn.

Voor zowel intensieve veehouderij als grondgebonden veehouderijen geldt:

- Bestaande stallen voldoen qua emissiewaarden aan Besluit Huisvesting. Als nu al lager, dan ook lager.
- Nieuwe stallen voldoen aan grenswaarden bijlage 1 provinciale verordening stikstof en Natura2000.

BEST-CASE ALTERNATIEF VIGEREND BELEID TRENDMATIG

Als alternatief vigerend beleid trendmatig, maar alle bestaande en nieuwe stallen op basis van laagste waarden ammoniak (nu vergunbaar op basis van de Rav-lijst).

BEST-CASE ALTERNATIEF VIGEREND BELEID WORST-CASE

Als alternatief vigerend beleid alleen groei (= vigerend beleid wordt case), maar alle bestaande en nieuwe stallen op basis van laagste waarden ammoniak (nu vergunbaar op basis van de Rav-lijst).

Bijlage 5 Literatuurlijst

- Commissie Trojan, 2008. Stikstof/ ammoniak in relatie tot Natura 2000. Een verkenning van oplossingsrichtingen in opdracht van de Minister van LNV.
- Dobben, H.F. van, Bobbink, R., Bal, D. & Hinsberg, A. van, 2012. Overzicht van kritische depositiewaarden voor stikstof, toegepast op habitattypen en leefgebieden van Natura 2000. Wageningen, Alterra, Alterra-rapport 2397 2397.
- Dobben, H.I. van & A. van Hinsberg, 2008. Overzicht van kritische depositiewaarden voor stikstof, toegepast op de habitattypen en Natura 2000-gebieden. Alterra-rapport 1654. Alterra, Wageningen.
- Langan, S.J. & M. Hornung, 1992. An application and review of the critical load concept to the soils of northern England. Environmental Pollution 77: pp. 205-210.
- Ministerie van LNV, 2008a. Handreiking beoordeling activiteiten die stikstofdepositie veroorzaken op Natura 2000-gebieden.
- Ministerie van LNV, 2008b. Brief aan de Tweede Kamer betreffende het Alterra-rapport over kritische depositiewaarden. 16 juni 2008.
- Steunpunt Natura 2000, 2007. Toepassing begrippenkader Natuurbeschermingswet 1998. Intern werkdocument voor opstellers beheerplannen Natura 2000 en vergunningverleners. Nb-wet. D.d. 17-09-2007.
- Steunpunt Natura 2000, 2010. Leidraad bepaling significantie Nadere uitleg van het begrip 'significante gevolgen' uit de Natuurbeschermingswet. RG 07-07-09, Versie 27 mei 2010.

Websites

- Commissie MER:
http://www.commissiemer.nl/actueel/2013april/Wijziging_art_19kd_Natuurbeschermingswet_1998).
- Ministerie van Economische Zaken: <http://www.rijksoverheid.nl>
- Vogels en wegverkeer in M.E.R.:
<http://www.commissiemer.nl/docs/cms/natuur/Webtekst%20bij%20factsheet%2020.pdf>

Colofon

PASSENDE BEOORDELING HERZIENING STRUCTUURVISIE RO BELEID VEEHOUDERIJ

OPDRACHTGEVER:

Provincie Noord-Brabant

STATUS:

Definitief

AUTEUR:

ing. J.T.H. Houkes BSc

G. Kos Msc.

drs. K.B.M. Albers

GECONTROLEERD DOOR:

drs. H.P.T. Ullenbroeck

VRIJGEGEVEN DOOR:

drs. H.P.T. Ullenbroeck

9 september 2013

077231162:A

ARCADIS NEDERLAND BV

Mercatorplein 1

Postbus 1018

5200 BA 's-Hertogenbosch

Tel 073 6809 211

Fax 073 6144 606

www.arcadis.nl

Handelsregister 09036504

©ARCADIS. Alle rechten voorbehouden. Behoudens uitzonderingen door de wet gesteld, mag zonder schriftelijke toestemming van de rechthebbenden niets uit dit document worden veeelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, digitale reproductie of anderszins.